

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB6

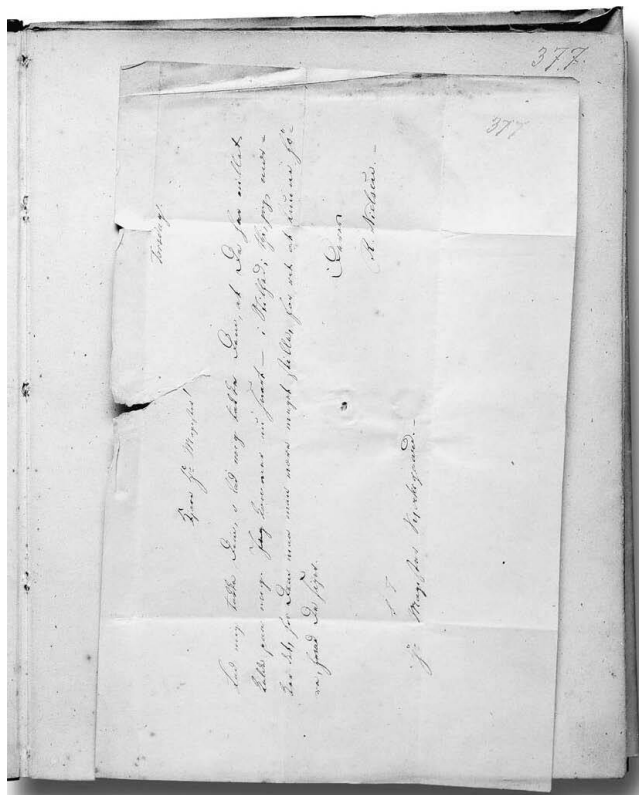
Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB6", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2003 , s. 22.
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb6-txt-shoot-idad0ac06d-fe8d-46c2-bbfd-3d28032196f8.pdf> (tilgået 05. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB6:1

NB6:2

1. Journalen NB6. Brev fra Rasmus Nielsen indklæbet på forsiden af første blad (NB6:2)

S T

H^r Magister Kierkegaard.

Torsdag.

Kjære H^r Magister!

Lad mig takke Dem, o lad mig takke Dem, at De har villet kalde paa mig. Jeg kommer nu snart - i Stilhed; thi, jeg mærker det, hos Dem maa man være meget stille, for ret at kunne høre, hvad De siger.

Deres

R. Nielsen. -

S T

H^r Magister Kjerkegaard. -

NB6:3

#

Ved at blive samtidig med Christus (Forbilledet) opdager Du just, at Du aldeles ikke ligner det, end ikke i hvad Du kalder Dit bedste Øieblik; thi i et saadant er Du jo ikke i den tilsvarende Virkelighedens Spænding men betragte. Deraf følger saa, at Du lærer tilgavns at flye til Troen paa Naaden. Forbilledet er det der kræver sig af Dig, ak og Du føler rædsomt Uligheden; da flyer Du til Forbilledet, at han vil forbarme sig over Dig. Saaledes er Forbilledet paa een Gang Den, der uendelig dømmes Dig strengest - og tillige Den, der forbarmer sig over Dig.

NB6:4

#

Det er i Grunden en syndig og strafværdig Vellyst, lige saa syndig som al anden Vellyst, at ville betragte og betragte, opløstes ved det Høieste - i Betragtning, istedetfor at komme ud i den sande Virkelighedens Spænding at betragte det at lide for en god Sag - istedetfor at lide o: s: v:. Denne Vellyst gjør Kirken til et Theater; thi Forskjellen mell. Theater og Kirke er Forholdet til Virkelighed. Denne Betragtningens Vellyst er lige saa syndig, som naar en Udsvævende er bange for at faae Børn: man vil ved Betragtningen tage Nydelsen og give Alvoren en god Dag.

NB6:5

#

Jeg indrømmer, jeg begyndte min Forfatter-Virksomhed med en Fordeel: at blive anseet saa noget nær for en Skurk, men et uhyre brillant Hoved o: en Salon-Helt, ret Tidens Kiæledægge. Det var en lille Usandhed - men ellers havde jeg ikke faaet Mskene med mig. Efterhaanden som Mskene bleve opmærksomme paa, at det dog nok ikke var ganske saa, saa faldt de fra, og falde fra. Ak, skulde det vise sig, at jeg i Frygt og Bæven arbejder for min Saligheds Sag: saa god Nat, saa er det ude med Verdens Begunstigelse.

Men her stak Spionen - og det har man ikke taget sig iagt for. At først En er en udsvævende Vellystning, en Salon-Helt og saa mange Aar efter som det hedder bliver en Hellig: det fanger ikke Menneskene. Men at en Poeniterende, en Bodsprædikant i en vis Forstand for en Forsigtigheds Skyld begynder i Costume af en Salon-Helt: det er man ikke ganske vant til.

Dette har tillige beriget mig med en næsten enorm Kjendskab til Mskene.

NB6:6

#

Naar i et lille Folk, alle vil træffe den Overeenskomst at ansee hvad enhver endog blot nogenlunde Dannet maa kunne indsee er Raahed, Pøbelagtighed – ikke Vittighed – at ansee det for Vittighed, saa altsaa de høieste Kredse [i] Samfundet læser Sligt og er vidende derom, saa altsaa vore meest ansete Familiers qvindelige Ungdom hentyde dertil uden at rødme: saa er eo ipso Landet gaaet under, det har begaaet et Forræderie mod sig selv og mod alt hvad Godt og Ædelt det havde, og det vil forhindre sig selv i at faae det for Fremtiden.

NB6:7

#

Naar et Land vil tillade en Dreng at gjøre Drengestreger, og vil fordre, at Landets ansete skal finde sig deri og gjøre gode Miner dertil – saa skal Landet ogsaa betrygge, at det staaer fast, at det er en Dreng og Drengestreger – at han ikke bliver gjort til et Genie paa Grund af hans Drengestreger.

NB6:8

#

O, væmmeligt at leve i et lille bitte piattet Land, hvis eneste Charakter er Charakterløshed. Det ene Øieblik skal man udtrykke, at man er den Anseete, i det næste Øieblik skal man være en Slags gale Meyer – og det for disse lumpne par hundrede Tusinde Msk, hvoraf (med Undtagelse af de Faae der forstaae Noget, men dem er det jo just der blive behandlede saaledes) Ingen forstaaer Noget. – Lad det blive afgjort at man skal gaae og gjælde for et Slags Uds kud – godt, saa indretter man sit Liv derefter. Men denne Piattethed er væmmeligt; Sligt kan kun fremkomme i et Land, hvor Foragtelighed dominerer den offentlige Mening, thi Foragtelighed er netop gaaet Glip af et vist Point, hvilket ligger til Grund for Tvetydighedens Piinagtighed. Foragtelighed er i disse Tider den eneste Force. Thi hvilke ere de onde Magter? Inertie og Misundelse. Alt hvad der nu er godt og duer Noget bliver strax Bytte for disse onde Magter – men »Foragteligheden« har Fritegn til Passagen, Foragteligheden misundes ikke og kan hell. ikke sætte Inertien i Bevægelse, derfor gaaer det den saa godt. Foragtelighed er nu i Danmark blevet Veien »til Held og Magt«.

#

NB6:9

#

At døe er det Eneste der kan skaffe Luft; i samme Secund staaer jeg i min Idealitet, thi Ulykken er, at jeg er for ideel udviklet til at leve i en Kiøbstad. O, væmmeligt at leve paa det Vilkaar, at det Eneste der kan hjælpe mig er at døe. Med hver Dag jeg lever, bliver jeg blot Kiøbstadens Misundelse byrdefuldere.

NB6:10

#

I Christenheden har man vendt Sagen saaledes, at hiin mythiske Christus det var fra Barndommens Tid, Barndoms-Alderen digter Myther. Charmant! Det er lige omvendt. Først kommer den historiske Xstus. Derpaa langt om længe den mythiske – en Opfindelse af Forstanden, hvilken den saa paadutter hiin barnlige Tid, ladende som havde Forstanden nu den Opgave at forklare denne Mythe – denne Mythe, den selv har digtet.

NB6:11

#

Ak, jeg er hverken stolt ell. forfængelig, ell. æresyg – jeg er en Tænker, en uhyre lidenskabelig Tænker. Og just dette plager mig, at Nogle ville skjelde mig ud og insultere mig, andre plage mig med Udmærkelser og Hædersbeviisninger: men om muligt at hjælpe mig videre, at være mig behjælpelig i at forstaae Noget mere end jeg har forstaaet: Ingen, Ingen, ikke en Moders Sjel vil det. Det er, Alt er for mig blot sinkende. Og det er en Qval at maatte leve saaledes, at jeg næsten maa lade dem ansee mig for gal, blot for at faae Lov til at tænke – thi ellers skal der maaskee stadses med mig, jeg skal klinke og snakke paa Forsamlinger, elsket og æret af alle Dem, som ikke tænke.

#

NB6:12

#

See, det er Veemod: efter selv at have lidt al Forsmædelse o: s: v: tilsidst en Forbryders Død for Sandheden – saa ikke at kunne sige til sine Disciple: Nu skal I have det godt; men maatte sige: gaaer I nu hen og lider det Samme, begynder hvor jeg slap.

NB6:13

#

Reduplikationen er egl. det Christelige, den er ikke blot som Lære forskjellig fra andre Lærer, men væsentlig forskjellig derved, at den er den Lære, der

reduplicerer, saa Læreren er af Vigtighed. Der spørges bestandig christelig: ikke blot at det er christelig sandt hvad En siger, men: hvorledes er han, der siger det.

Naar saaledes en Mand i Silke med Ordener og Stjerner siger: at Sandheden maa lide Forfølgelse o: s: v:: saa frembringer disse Proportioner, denne Sæmmensætning kun et æsthetisk Forhold. Han rører ved sin Fremstilling – medens hans Skikkelse betrygger, at saaledes gaaer det nok nu ikke mere til – det var i gl. Dage. Vel siger nemlig denne Silke-Mand^a: »husk paa, Du veed ikke naar det Øieblik skal komme da Du skal lide for Sandheden« og saa græder Silke-Manden (thi han er i Indbildningen en Martyr): men Tilhøreren tænker som saa: blæse være med det, nei Mandens Skikkelse og hele hans Liv betrygger ganske anderledes, nu er det ikke mere saa, at Sandheden forfølges. Vee over ham! – Naar ude paa Landet i stille Landlighed en Velærværdighed om Søndagen bander og tordner og korsrer sig ved at tale om, hvorledes Verden forfølger den Xstne (hans Velærværdighed incl.) saa seer man let, at det er en Skjelmsmester, der smigrer sin Forfængelighed ved i landlig Tryghed, kun i Omgang med Bønder og Deslige, der sømmeligt ære ham, at indbilde sig at han bliver forfulgt. Nei, Fatter, dette er ogsaa Comedie. Skal det være Alvor, saa vær saa god, til Hovedstaden, og frem paa den store Scene.

a (thi han er Orthodox, det skal Ingen turde negte ham)

NB6:14

#

... Og saa ikke een Eneste, der vil forsage Noget for at tjene Sandheden. Alle de Andre rive til sig Verdens Goder, – og blive netop derfor ærede og ansete priste som alvorlig – jeg som slet Intet deraf faaer, straffes tillige som letsindig. – Og saa Den, der nærmest skulde have forstaaet En, holder sig selv overbeviist derom – han, han smigrer mig i de forbindtligste Udtryk: »han kan kun fjernt ane mig« Ah, aha, han lader som var Talen om Differentsten mell. Msk. og Msk., istedetfor den er om Selvfornegtelse. Aha! Nei, men man er ømskindet, man kan slet Intet opgive derfor er det, at man tilstaaer »at man kun fjernt kan ane mig«. Og dog, dersom en Tjenestepige virkelig opgiver Verden: saa forstaaer hun mig ganske.

NB6:15

#

Det Christenheden i ethvert Øieblik behøver er En, der ubetinget hensynsløst udtaler det Christelige. Han bliver saa at betragte som Gradestokken ∴: det vil paa hvorledes man i Christenheden bedømmer ham blive at prøve, hvor megen sand Christelighed der i det givne Øieblik er i Christenheden. Bliver hans Skjebne at slaaes ihjel: saa er Christenheden endnu slettere end hiin med Xstus samtidige Jødedom; thi den Gang var Anstødet dog uendelig langt større, da Xstd. var det absolute Ny, medens man jo dog i Xstheden har Kundskab om det. Bliver hans Skjebne den at forhaanes og udlees, at ansees for gal, medens en

heel samtidig Slægt af Præster (der, vel at mærke, ikke vove at tale hensynløst) æres og ansees tillige som sande Christne: saa er Christenheden en Indbildning. O: s: v:, kort hans Skjebne er Dommen. Ikke hvad han siger er Dommen, men hvad der siges om ham.

Dette er den aldeles moderne Form af en Dommer.

NB6:16

#

Allerede i Artiklen » *aabenbare* Skriftemaal«, der var et Signalskud (jeg var den Gang færdig med Manuscriptet til *Enten – Eller*, og umidd. paa den fulgte *Enten – Eller*; Artiklen var tillige en Mystifikation: efterat have fralagt mig Forfatterskabet til de mange Avisartikler – som rigtignok Ingen havde tillagt mig – endte jeg med at bede Folk aldrig at ansee Noget for at være af mig, hvorpaa mit Navn ikke stod. Og da var det netop jeg agtede at begynde at være Pseudonym) var antydet at Prof. Heiberg var den Mand i Literaturen jeg ønskede at omfrede, han, Mynster, begge vare nævnte der og saa umiskjendeligt som muligt. Men saa kom H. selv med sin fløse og lapsede *Anmeldelse* af *Enten – Eller*, item med et skjødesløs Løfte, som han aldrig holdt. Saa hans Cotterie-Modstand, hans Forsøg at ville ignorere, et Falsum i saa lille en Literatur. Alt Dette gav Anledning til at Pøbelagtigheden kom saa stærk op. Jeg var Den, der skulde og kunde slaae til, men kunde ikke fordi jeg bestandigt maatte holde en mulig Polemik aaben mod H. Endelig slog jeg saa dog til paa Pøbelagtigheden – og H. lod mig i Stikken. Der blev ofte før den Tid munklet om, at jeg dog holdt med ell. indulgerede hiin Opstand. Nu fik man da Syn for Sagen – men Heiberg tænkte som saa, kunde Kierkegaard der løbe sig en Stav i Livet, saa var det godt. Pfui!

NB6:17

#

Hvad jeg har skrevet i Blade.

i *Flyveposten*.

En Artikel

» *Ogsaa et Forsvar for Qvindernes Emancipation*.«

3 politiske Artikler.

» *Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger*.«

» *om Fædrelandets Polemik*«

» *Til Orla Lehmann*«.

I *Fædrelandet*.

» *Aabenbart Skriftemaal*«

» *Hvo er Forfatteren af Enten - Eller*« under Mærket FF.

Saa en lille Artikel angaaende den Prædiken i Enten - Eller og en jeg havde holdt i Seminariet.

» *En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i D. Juan*«.

» *En Erklæring og Lidt til*«.

Saa de *to Artikler* af Frater Taciturnus.

NB6:18

#

.... O, man kan være grusom paa flere Maader. En Tyrann kan grusomt lade et Msk. mishandle. Men man kan ogsaa være grusom paa en anden Maade, saaledes som En har været grusom mod mig. Med Taarer i Øinene, for min Fod, bad han mig for Jesu Xsti Skyld at gjøre, hvad jeg ikke kunde gjøre - o, det var meget grusomt; jeg har dog aldrig forvundet det! Hvad er vel grusomst enten selv at ville være den Grusomme - eller at paadutte et andet Msk., at han er saa grusom!

NB6:19

#

Og selv om Danmark vilde, det er et stort Spørgsmaal, om det kunde gjøre godt, hvad Uret det har gjort mod mig: At jeg er en Forfatter som D. ubetinget vil have Ære af, er udisputeerlig; at jeg for egen Regning saa godt som har existeret qua Forfatter, uden al Understøttelse af Regjering ell. Folk; holdt ud, at vedblive at producere endog uden den mindste litteraire Bistand af et Tidsskrift, fordi jeg indsaae hvor lille Landet var: og at jeg saa er blevet behandlet saaledes, mit største Værk ikke engang anmeldt - og det totale Anlægs Maskinerie neppe anet: og saa dets Forfatter ved Pøbelagtigheden udpeget til at kjendes af enhver Skomagerdreng, som i »den offentlige Menings« Navn insulterer ham paa Gaden (thi Pressen er jo den offentlige Menings Organ): nei, nei Danmark har dømt sig selv.

NB6:20

#

Faktorerne ere disse. Jeg er Poeniterende derfor skal jeg finde mig [i], uden at spare mig selv at vove mig ud i Farer, som Andre maaskee kunne have Lov til at fritage sig for. Hvor Meget jeg end lider, har jeg Intet at klage, thi jeg bærer min Straf og gjør Poenitentse. – Men dette er mit Guds-Forhold, som ikke i fjerneste Maade vedkommer min Samtid, ell. gjør den angerløs, saalidet som Josephs Brødre ere det, fordi Joseph blev til noget Stort. Men Styrelsen som er den tredie Faktor er ubetinget Retfærdigheden selv. Havde jeg ikke været Den jeg er, blot været det jeg er som Forfatter, saa havde det næsten været for haardt, at jeg skulde opleve den Aandløshedens Qval, jeg har maattet døie. Men jeg har mit personlige Liv at gjøre Bod for – og derfor er Alt, Alt i sin Orden.

#

NB6:21

#

.... Saaledes har jeg i en vis Forstand begyndt min Forfatter-Virksomhed.^a Sagen er, i den saakaldte bestaaende Xsthed er Mskene saa faste i den Indbildning at de ere Xstne, at man, hvis der skal være Tale om at faae dem gjorte opmærksomme, maa bruge mange Kunster. Begynder En, som ellers ikke er bekjendt som Forfatter, strax som christelig Forfatter: saa faaer han ikke Tiden med sig. Man parerer strax, siger »det er ikke Noget for os« o: s: v:

a med etfalsum, ell. med en pia fraus.

[b] Det var mig af Vigtighed at lære Tiden at kjende. Tiden fandt det maaskee let nok at danne sig en Forestilling om denne Forfatter: at han var en i al Nydelse indviet og i al Nydelse svælgende med overordl. Aands-Evner begavet. O, den tog fejl. Den tænkte vel mindst paa, at Forfatteren af *Enten – Eller* længst havde sagt Verden Farvel, at han i megen Frygt og Bæven tilbragde en ikke ringe Deel Tid af Dagen med at læse opbyggelige Skrifter, med Bøn og Paakaldelse, mindst af Alt tænkte den vel paa, at han var og [er] sig fra den første Linie af bevidst som: en Poeniterende.

Jeg begyndte som Æsthetiker – og saa med en dog vistnok useet Hurtighed naaede hen til det Religieuse, saa jeg her udviste det, at blive Xsten o: s: v:.

Saaledes fremstiller jeg mig selv her som Forfatter for de Medlevende – og i ethvert Tilfælde saaledes tilhører jeg Historien. Jeg mener kun her at turde og at kunne tale om mig selv som Forfatter; min Personlighed, mit personlige Liv, hvad jeg her kan have at bebreide mig troer jeg ikke at vedkomme Offentligheden. Jeg er Forfatteren. Og hvo jeg som saadan er, hvad der er mig forundt, det veed jeg vel selv. Jeg har fundet mig i Alt hvad der kunde tjene min Sag.

Jeg vil bede især enhver Dygtigere om at dømme langsomt betræffende Kræfter og en Brug af Kræfter som ikke alle Dage sees – derom beder jeg især enhver Dygtigere, Daarer vilde det vel ikke

kunde hjælpe at bede derom. Men enhver Dygtigere har ordentligviis Agtelse for sig selv og sin Dom – just derfor er det jeg beder ham, at dømme forsigtigt.

Det er Christendommen jeg har villet og fremdeles vil fremstille, dertil har og er hver min Dags Time indviet.

NB6:22

#

Dog er det i en vis Forstand unødigt og med megen Modstræben, at jeg saaledes fremstiller min hele Stræbens Sammenhæng. Fornemlig af een Grund, fordi det trods al min, msklig talt, enorme Reflexion og Beregning, dog bestandigt er saa, at der er en tredie Magt: Styrelsen, der griber ind, og medens jeg med min Reflexion overskuer mange Forhold, har mig i sin Magt og fører mig saaledes, at jeg dog bestandigt bedst forstaaer bag efter, hvorledes netop det tjener Sagen.

NB6:23

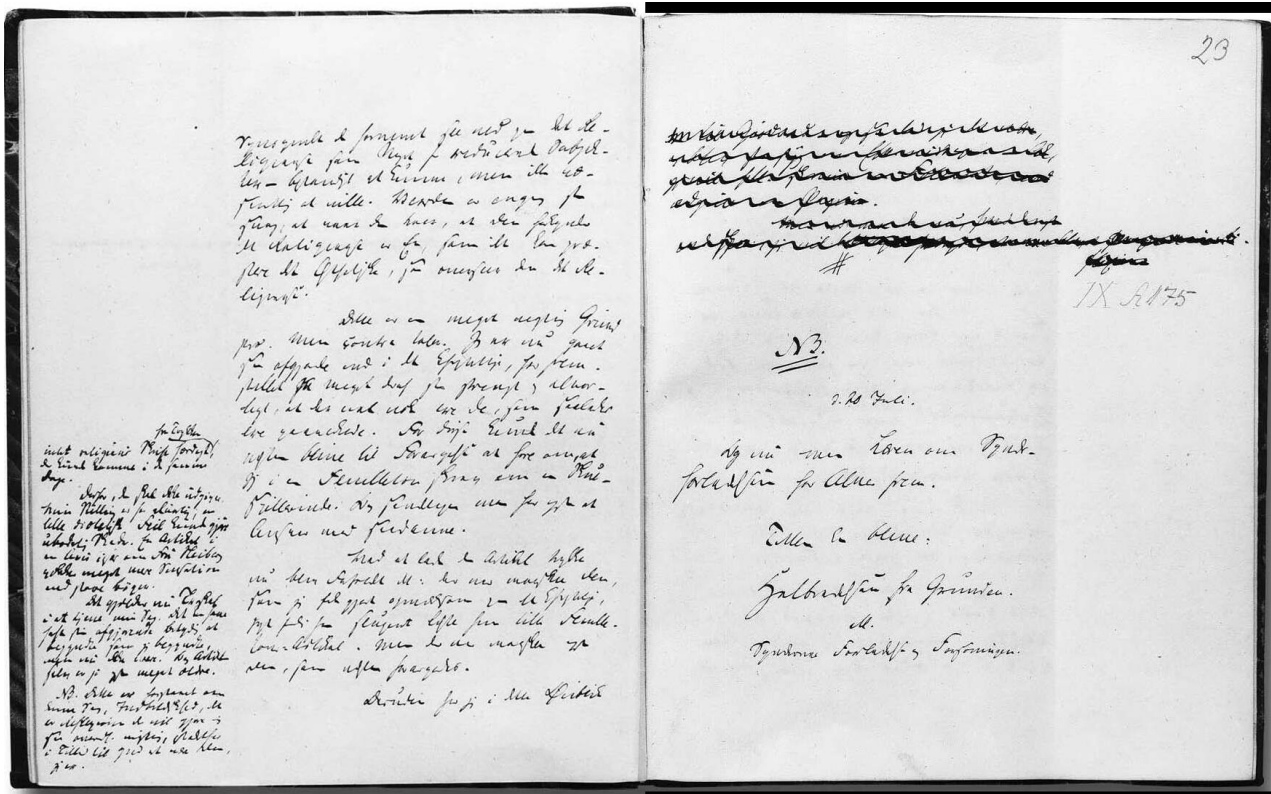
#

Og saa at leve i et saa lille Land! Jeg bliver mig tilsidst næsten selv modbydelig, fordi jeg føler min Uproportionerethed. Det er jo, som var jeg saa uhyre forfængelig. Og dog er det ikke ganske saa, men i et stort Land vilde jeg adskilligt forsvinde

NB6:24

#

Jeg havde i disse Dage tænkt paa at lade den lille Artikel: *Krisen i en Skuespillerindes Liv* trykke i Fædrelandet. Grundene for ere følgende. De mindre vigtige men som have Overtalelsens Magt, hvorfor jeg først maa underkaste dem en Kritik. Jeg mener at skyldte Fru Heiberg det, deels ogsaa for den Artikel i sin Tid om Mad. Nielsen. Jeg ønskede igjen at pirre lidt ved Heiberg. Jeg kan paa den Maade faae visse Ting sagt, som jeg ellers ikke faaer saaledes sagt, saa let, saa converserende. Det vilde glæde mig meget, at føie Giødvad, som har bedet om den. Og saa hovedsagelig, hvad der taler for: jeg har nu i saa lang Tid beskæftiget mig udelukkende med det Religieuse, at man dog maaskee vil gjøre et Forsøg paa at give det Udseende af at jeg har forandret mig, er blevet saa alvorlig (som jeg ikke før har været), at de litteraire Angreb har gjort mig hellig, kort, at man igjen min Religieusitet betræffende vil give det Skin af, at Sligt er Noget man tyer til, naar man er blevet ældre. Det er det Kjetterier som jeg anseer for yderst vigtigt at modarbeide. Nerven i min hele Forfatter-Virksomhed ligger egl. her, at jeg var væsentlig Religieus, da jeg skrev *Enten – Eller*. Derfor var det min Mening, at det kunde være tjenligt, for en Gangs Skyld igjen at vise Muligheden. Just deri mener jeg min Opgave at ligge, bestandigt at kunne, hvad Verdens Forfængelighed og Verdslighed higer efter som sit Høieste, og fra hvilket

2. Journalen NB6. Et blad mellem s. [22] og 23 er udskåret; noget af teksten blev til en marginalnote (NB6:24.a), og slutningen blev slettet.

Synspunkt de fornemt see ned paa det Religieuse som Noget for reducerede Subjekter – bestandigt at kunne, men ikke væsentlig at ville. Verden er engang saa svag, at naar den troer, at Den [der] forkynder det Religieuse er En, som ikke kan præstere det Æsthetiske, saa overseer den det Religieuse.

Dette er en meget vigtig Grund pro. Men contra taler. Jeg er nu gaaet saa afgjørende ind i det Christelige, har fremstillet meget deraf saa strengt og alvorligt, at der vel nok ere De, som saaledes ere paavirkede. For disse kunde det nu næsten blive til Forargelse at høre om, at jeg i en *Feuilleton* skrev om en Skuespillerinde. Og sandeligen man har ogsaa et Ansvar mod saadanne.

Ved at lade den Artikel trykke nu blev Forholdet det: der var maaskee Den, som jeg fik gjort opmærksom paa det Christelige, just fordi han slugent læste hiin lille *Feuilletons*-Artikel. Men der var maaskee ogsaa Den, som næsten forargedes.

Desuden har jeg i dette Øieblik

[a] intet religiøs Skrift færdigt fra Trykken, der kunde komme i de samme Dage. Derfor, den skal ikke udgives. Min Stilling er for alvorlig, en lille diætetisk Feil kunde gjøre ubodelig Skade. En Artikel i en Avis især om Fru Heiberg vækker meget mere Sensation end store Bøger. Det gjælder nu Troskab i at tjene min Sag. Det kan have haft sin afgjørende Betydning at begynde som jeg begyndte, men nu ikke mere. Og Artiklen selv er jo ogsaa meget ældre. NB. Dette er forstaaet om denne Sag, Indbildskhed, det er Reflexionen der vil gjøre mig saa overordl. vigtig, istedetfor i Tillid til Gud at være Den, jeg er.

~~* den til Giødvad — og saa lod jeg det være, og blev
saa syg om Eftermiddagen — Ak, jeg vil hell. skrive en
Foliant, end udgive en Pagina.~~

~~Men ud maa den nu, hvad der saa end skeer, jeg vil
bitterligen fortryde, at være blevet hængende i
Reflexion.~~

NB6:25

#

NB.

d. 20 Juli.

Og nu maa Læren om Syndsforladelsen for Alvor frem.

Titlen kan blive:

Helbredelsen fra Grunden.

ell.

Syndernes Forladelse og Forsoningen.

Forinden bliver det dog rigtigst at skrive en mindre
Bog

» *Salig Den, som ikke forarges paa mig*«

[a] cfr Journalen NB² p. 250.

Dette bliver et Pendant til » *Kommer hid.*« Det skal
være mindre Taler, en Tale for hver Gang Xstus har

sagt dette Ord. Saaledes vil paa samme Tid en fuldkommen Begrebsbestemmelse af »Forargelsen« blive udviklet, da jo dog vel Xstus selv bedst vidste, hvor Forargelsens Mulighed stak.

I hvert enkelt Tale bliver altsaa at udhæve Anledningen, Omgivelsen, Situationen, til hvem der tales.

Det bliver bedst at ordne disse Taler ganske simpelt chronologisk. Jo eenfoldigere jo bedre. Man kunde jo ogsaa ordne dem efter Begrebs-Udviklingen, som man selv vilde lægge til Grund.

NB6:26

#

Dette er egl. det evig Trøstelige ved Læren om Syndernes Forladelse: Du skal troe det. Thi naar den ængstede Samvittighed begynder med tunge Tanker, og det er En som i al Evighed umuligt at glemme: saa hedder det, Du skal glemme, Du skal lade være at tænke paa Din Synd, Du har ikke blot Lov til at lade det være, Du tør ikke blot bede Gud om Tilladelse til at turde glemme, nei Du skal glemme thi Du skal troe at Din er Dig forladt.

O, rædsomste af alle Standsninger naar et Msk.⁵ Hukommelse som for evigt er standset paa hans Synd: Men Du skal glemme det kan hjælpe.

Denne Tale det er guddommelig Tale, lige omvendt af det Menneskelige, der blot ængstes og fortvivler om at man ikke har Lov til at glemme, ja, at man ikke kan, selv om man har Lov - man skal.

NB6:27

#

Nei, nei den lille *Artikel* skal ud. Det er ikke Andet end tungsindig Reflexion jeg hilder mig i. Jeg har levet i den sidste Tid ganske sammen med den Tanke snart at døe, og derfor bestandigt produceret og produceret i Haab om, at det først skulde udgives efter min Død. Da vaagner den Tanke at udgive hiin lille *Artikel*; det tiltaler mig saa meget; Giødvad falder ind paa samme Tid; jeg haaber paa det som paa et Vink af Styrelsen - og saa, saa har nu min tungsindige Reflexion forvandlet det, der dog unegteligt, er en Ubetydelighed en uskyldig Sag, en lille Glæde jeg havde ønsket mig at have af at glæde nogle enkelte Msker - det har saa min tungsindige Reflexion forvandlet til noget saa uhyre, at det er, som maatte jeg vække Forargelse, som maatte Gud slippe mig.^a

a Det er Indolents, Tungsind, hverken mereell. mindre. Jeg har forsøgt om jeg da nu vilde udgive et af de allerede færdige Manuscripter. Men nei. Det har sat sig fast, at jeg skal døe, og jeg forvæner mig med at skye Uleiligheden og Møien med at udgive.

O, Sagen er, Gjenstanden er for lille jeg tør ikke ret paakalde Guds Bistand - men galt er det. Bliver jeg her hængende i Reflexion, saa taber jeg mig selv, jeg slipper aldrig igennem. Og Giødvad som veed, at

Artiklen er til, jeg beholder et bestandigt aabent Saar. som vil matte mig frygteligt ud, da jeg mod hans Bønner egl. kun har tungsindige Paafund at sætte.

Og hvad nu Forargelsen angaaer, lad mig da for Alt ikke udgive mig for mere religieus end jeg er^b. Jeg har for Gud kunnet forsvare at skrive det – nu vel, saa kan, saa skal jeg ogsaa udgive det, thi jeg skal være sand. Vel sandt, jeg vilde nu ikke mere gjøre det – men det er jo ogsaa ældre. Derfor er ogsaa Artiklen underskrevet: Sommeren 1847 og altsaa al hiin ængstelige Tvivl fjernet.

b eller foranledige at blive taget til Indtægt af nogensomhelst pietistisk Overspændthed.

Altsaa i Guds Navn – o, det er saa svært, at bruge Guds Navn i Forhold til en saadan ringere Ting. Men det gjælder virkelig om noget Andet, om at være mig selv tro, om at have Frimodighed for Gud til at være mig selv, og tage Alt af hans Haand.

Maaskee vil det saa netop vise sig, at det vil ende, som jeg begyndte, at jeg vil have Glæde af at have gjort det.

NB6:28

#

Desuden er da Alt det med Forargelsens Mulighed Noget som jeg saadan i et Øieblik behagede at falde paa, som jeg hidtil aldrig har tænkt mig, som er mit Væsen ganske fremmed, stridende med Det, som jeg netop maa kalde Pointen i min tjenende Stilling i Forhold til Xstd. Det skal endnu en Gang holdes oppe, dette om, at jeg ikke saadan har forandret mig i Aarene, men at det oprindeligen var min redelige Mening at tjene Xstd.

Fra nu af begynder saa den i endnu strengere Forstand end hidtil afgjørende Fremstilling af det Christelige – og saa tør jeg ikke mere, og det følger af sig selv, at jeg hell. ikke mere faaer selv Tid ell. Oplagthed til at fremstille noget Æsthetisk.

Men det som er og var det værste paa dette Punkt, er, at jeg har faaet denne Sag saa forvrøvlet i Reflexion, at jeg snart hverken vidste ud og ind. Og derfor, selv om der slet ingen anden Grund havde været maatte der handles. Intet matter mig saa rædsomt som negative Afgjørelser, at have været færdig til at gjøre det, altsaa fundet det ganske rigtigt, ønskeligt o: s: v.:, og saa pludselig sammenfyge Reflexions-Masser, i hvilke jeg næsten kan omkomme. Sligt kan aldrig hænge rigtigt sammen, at Noget, som i sig selv er en Ubetydelighed, og overveiet, pludselig i Sandhed skulde kunne have sliq rædsom Realitet. Det er Tegn paa at Reflexionen er bleven syg. Naar saa er, maa der handles, for at frelse Livet. Indolentsen vil saa blive ved at bilde En ind, at det negative var dog bedre – men det er lutter Løgn. Det eneste Rigtige er saa at flye til Gud – og handle.

#

NB6:29

#

Det var da en Lykke, at jeg gjorde Alvor deraf, og Pfui! over mig, at der behøvedes saaledes at rykkes ved mig, at jeg saaledes kunde svulme op i tungsindig Reflexions Vattersot. Men derfor fik jeg heller ikke Lov at slippe før end jeg gjorde, som jeg skulde. Jeg vilde have fortrydt det paa 1000 Maader om jeg ikke havde gjort det, og beredet mig selv en rædsom Plage, og aflivet ell. afsjælet mig selv.

Førend jeg rykker frem for sidste Gang var det saa vigtigt, og saa sandt i min Individualitet, endnu engang at lokke Farten, at friste, og saa vidt muligt samtidigt, at give et præsentisk Indtryk af min Differents Virtuositet.

Det er den foragtede og forsmaaede Xstd^s Sag jeg har den Ære at tjene. Men saaledes skal det ikke være, at det er muligt, at det Sandsebedrag kunde opkomme, at det var, fordi jeg ikke mere formaaede at bevæge og tumle mig i æsthetisk Lethed, at jeg var flyet til Christend. O, nei, det skal med Guds Hjælp gjøres Verden umuligt. Dog er jeg ikke den Triumpherende der skal nyde saaledes at dømme Verden - ak, jeg er paa andre Maader selv langt langt mere ydmyget.

[a] Psl. 116, 10: jeg troer derfor taler jeg, men jeg er saare ydmyget.

Men nu føler jeg meget mere Glæde ved at gaae imøde hvad der venter mig, naar jeg begynder sidste Gang, thi til at offres er jeg dog indviet - om saa fordres. Men ogsaa Dette vilde jeg have fra mig, at en Mand som Prof. Heiberg ikke skal klage over, at jeg har ikke gjort for ham og hans Alt hvad muligt er.

Men her ender jeg disse Optegnelser. De ere mig for vidtløftige, og dog udtømme de ikke hvad jeg bærer i mit Indre, hvor jeg dog langt lettere for Gud forstaaer mig selv, fordi jeg da kan faae Alt sammen paa een Gang, og dog tilsidst forstaaer mig bedst ved igjen at overlade Alt til ham.

#

NB6:30

#

Ja, det er da ganske vist, der trængtes virkelig til, at der blev forvirret en lille Smule mig betræffende. Ved

udelukkende at være opbyggelig Forfatter i to Aar og saa produktiv er der vel snart udviklet en Vane, at nu er jeg bleven alvorlig. Jeg var vel ikke selv langt fra at behage mig selv i at man ansaae mig for den Alvorlige. Det maa forhindres. Det er ligefrem Meddelelse igjen, og den er netop ikke Alvor. See, en lille *Artikel* om en Skuespillerinde – det er nok til at forvirre igjen hvis Nogen skulde være bleven dvask og høitidelig i den Vane, at jeg var den Alvorlige – maaskee en Apostel, hvad jeg da kun er altfor langt fra at være.

Og Dette havde jeg dog for en stor Deel glemt. Jeg var bleven for tungsindig, til at kunne udholde den sande Selvfornegtelses Spændkraft.

#

NB6:31

#

Forholdet mell. Gud og et Msk. er ganske eenfoldig dette. Msket tør ikke forlange at Gud skal give ham Aabenbaringer og Vink o: D. Nei, Msket skal have Frimodighed til at være sig selv, og kan han ikke det, saa skal han begynde med at bede om denne Frimodighed, der er i Betragtning af, ikke at dette Selv skulde være noget saa vigtigt, men at Guds Kjerlighed er saa uendelig, kan han tælle Haarene paa mit Hoved (og at sige det om ham er jo just at ære hans Kjerlighed) saa er det saamænd ogsaa vistnok, at han bryder sig om mig.

Saa bærer da Msk. sig saaledes ad. Naar det nu i Livet bliver ham tydeligt, hvorledes han vilde, dersom han skulde raade, gjøre det ell. det – det følger da af sig selv, at det ikke maa være noget Syndigt ell. Ugudeligt –: saa gjør han det – han tør ikke vente at Gud ved Aabenbaringer skal gribe ind og forhindre ham i at gjøre det, hvis det var galt. Nei, Msk gjør det altsaa; men idet han gjør det, saa kalder han paa Gud, og siger til ham saadan gjør jeg nu i den Sag; det er meget muligt, at Det jeg nu gjør er noget reent galt noget og som vil have meget ubehagelige Følger for mig, men nu veed jeg ikke bedre, og jeg veed ogsaa, at jeg ikke tør skulke længere af mig, der maa handles. Altsaa gjør jeg det; men derfor siger jeg det til Dig og paakalder Dig, fordi Du jo er min Fader og en Kjerlighed som jeg ikke kan begribe. Idet jeg da slipper Handlingen ud af min Haand, overgiver jeg den og mig selv til Dig^a; gjør Du nu med den, hvad Du vil, det er jeg forvissat om, paa den Maade maa dog selv det Allergaleste tilsidst engang blive godt.

a i ubetinget Lydighed

O, at et Msk. har denne Assistance, og at denne Assistance er idel Kjerlighed!

NB6:32

#

En Opmuntring har jeg msklig talt trængt til – maaskee skal den nu komme. Men maaskee er det dog ingen Opmuntring jeg behøver, men et nyt Stød eller Rap, at jeg kan komme til at trække endnu stærkere – maaskee skal saa det komme.

#

NB6:33

#

Ulykken med det Hele om den lille *Artikel*, var, at jeg oprindeligen har tænkt mig det som en Ubetydelighed, som jeg saadan kunde gjøre paa min egen Haand. Det falder mig derfor lettere at udgive en Bog, en meget afgjørende Bog, thi saa er det strax fra Begyndelsen givet, at jeg henflyer til Gud. Men det er saa saare vanskeligt at bede Gud om Hjælp til at gjøre en Ubetydelighed som en Ubetydelighed. Dog kan Gud ogsaa hjælpe En i den Henseende, thi hans Kjerlighed er dog i sin Guddommelighed mere mskelig end det bedste Msks.

NB6:34

#

Skjøndt jeg som Forfatter arbejder med yderste Anstrengelse, og vel seer, baade hvad Gud giver og hvad han gjør ud af Det, som jeg ikke altid selv forstaaer, trods al min Reflexion: saa er Det hvori jeg egl. hviler, det er at være det stakkels ringe syndige Msk jeg er, at være det for Gud – min Forfatter-Virksomhed tør jeg egl. ikke tale Noget om, den er paa en Maade ikke min egen.

#

NB6:35

#

Jeg kunde maaskee nu (for overhovedet at sikkre mig mod at blive antaget for Forfatter af hvad jeg ikke er og existere ganske in toto) udgive i et lille Bind alle de Smaa-Artikler (dog med deres respektive Mærke, ell. pseudonyme Navn) som jeg hidtil har skrevet. Det skal da vise sig, at jeg ikke har skrevet Leiligheds-Piat.

Det kunde kaldes

Tidligere trykte

Smaa-Ting

af

S. K.

Et Forord dertil skulde være saa beskedent som muligt. At det maaskee kunde synes en Ubeskedenhed at udgive samlet saadanne Smaa-Ting. Men at jeg har gjort det for [at] existere saaledes som jeg faktisk indtil den mindste Linie existerer som Forfatter; og at jeg haaber at Den, der med særligere Opmærksomhed har fulgt mig, at det vil være ham kjært at eie dette lille Skrift med.

Saa har jeg engang for alle trukket mig heel ud af Journalliteraturen. Enhver Linie jeg har skrevet existerer saa som Bog.

NB6:36

#

Skulde det træffe sig saa besynderligt, at jeg paa nogen Maade blev foranlediget til at udgive den lille *Artikel » Krisen og en Krise«* o: s: v: særskilt: saa skulde Pseudonymet beholdes, men Tingesten dediceres til Prof.Heiberg

Hr. Prof. J. L. Heiberg

Danmarks Æsthetiker

helliget

af

en subaltern Æsthetiker

Forfatteren.

Gud veed, jeg har altid meent H. det vel, som jeg altid holder fast ved mine første Indtryk. Men han har ikke handlet forsvarligt mod mig. Og selv efter den Tid, har jeg dog gjort hvad der lod sig gjøre for at holde ham væsentligen i Hævd.

NB6:37

#

Med Biskop Mynster er Gud være lovet lige det Omvendte Tilfældet. Han var Landsbypræst, han blev Capellan, slet og ret ordinair Klædespræst og prædikede hver Søndag Aar ud og Aar ind - og havde Kirken saa besøgt som sømmeligt er. Nu er han en Olding, han har gennemgaaet sin Periode nu kan hans Stilling ikke tillade ham at prædike mere end hver 4de Søndag - og nu er hans Kirke ikke just saa overordl. besøgt. O, i een Forstand Gud være lovet. Disse Proportioner ere de rigtige. Man seer at det ikke er noget Sandsebedrag der har hjulpet ham. Tværtimod nu har han det Sandsebedrag mod sig at han er en gammel Mand, og derfor kan han aldrig gjøre Skade ved kun at prædike hver fjerde Søndag.

Men galt nok er det i Xstheden med det, at det at være Præst er Levebrød, det er eet Sandsebedrag; endnu galere og aldeles uchristeligt med dette Pyntelighedens og Usædvanlighedens Sandsebedrag der indulgerer og coquetterer med den sandselige stupor og fremkogler et Skin som var Guds frygten stor - fordi en saadan Prædikant har Kirken stop og prop og smækfuld.

NB6:38

#

Det var dog en sand Lykke, at jeg kom til at udgive hiin lille *Artikel* - og derved til at blive mig selv tro indtil det Sidste, at mit Liv ikke maa blive til Forstyrrelse istedetfor til Gavn.

Var jeg død uden den, jeg er forvisset om, at man var traadt til og sluddret, med vor Tids rædsomme letsindige Begrebs-Forvirring, Noget op om, at jeg var en Apostel. Store Gud, istedetfor at være til Gavn til at holde det Christelige i Hævd, var jeg kommet til at ruinere det. I Sandhed et deiligt Svogerskab for Apostle: at jeg ogsaa var saadan en Apostel. I Sandhed en deiligt Frugt af mit Liv at hjælpe til at

etablere den mesterlige Categorie: ogsaa saadan en Apostel og saadan.

Denne Forvirring, den rædsomme Forvirring, har jeg fra Begyndelsen vaaget over med Argus Øine. I en saa sluddervorren Tid som vor, der lefler med Alt – naar da den blot faaer Øie paa En, som er noget Anderledes end Præsterne – o, saa ligger det, saa nær at afstedkomme Forvirringen. Har ikke Mag.Adler aspireret dertil? Jeg har med Frygt og Bæven modarbeidet dette. Dertil mit stadige Udtryk: uden Myndighed; dertil Afhandlingen: om *Forskjellen mell. Genie og Apostel*. Men alt Sligt havde dog ikke hjulpet – men nu en *Artikel* om en Skuespillerinde.

Jeg er som Msk. personligt et Stakkels ulykkeligt Barn, som en tungsindig Olding har gjort af Kjerlighed saa ulykkelig som mulig – og hvem saa Gud igjen har taget sig af, og for hvem han har gjort »saa ubeskriveligt, o, saa ubeskriveligt mere end jeg nogensinde havde ventet,« o saa ubeskriveligt, at jeg blot længes efter Evighedens Stilhed for ikke at bestille Andet end at takke. Jeg er som Msk. personligt i mere end almdl. Forstand en Synder, der har været langt nok henne paa Fortabelsens Vei, hvis Omvendelse kun altfor ofte blev mærket og er mærket af Tilbagefald – en Synder, der dog troer at al denne Synd er ham tilgivet for Xsti Skyld, om han end maa bære Straffens Følge; en Synder, der længes efter Evigheden for at takke Ham og Hans Kjerlighed.

Som Forfatter er jeg et Genie af en noget egen Art – hverken mere ell. mindre, ubetinget uden Myndighed og derfor bestandigt anviist at tilintetgjøre sig selv, at han ikke bliver Autoritet for Nogen. Det Sjeldne, hvis endelig Nogen vil vide det, er at jeg har og har havt lige saa megen Phantasie som Dialektik og omvendt, samt at min Tænkning er væsentlig præsentisk.

NB6:39

#

Længe har jeg vel nu ikke tilbage at leve i, men enten jeg har een Time ell. 70 Aar, mit Valg er gjort, hvert Øieblik (forsaavidt jeg da maa udvise nogen Tid til Rekreation, men om den beder jeg hos Gud om Forlov) til at fremstille Xstd. Det er kun altfor sandt, at den^a er afskaffet. Og i denne Henseende er jeg som en Spion.

a væsentligen

NB6:40

#

O, man haster i at prædike om Hiob altid til Slutningen at han fik Alt igjen og dobbelt. Mig synes det er besynderligt at prædike derom. Thi, ikke sandt, naar det først er skeet, saa kan Du nok hjælpe Dig selv til Rette med at tage Dig deri: see, derfor prædiker jeg helst om Tiden iforveien.

NB6:41

#

Jo mere man beder, desto vissere at Ens sidste Trøst er den, at Gud har befalet at man skal bede; thi Gud er saa uendelig, at man i mangt et Øieblik ell. neppe turde bede, hvor gjerne man end vilde.

#

NB6:42

#

Men ved at bede gjør man sig ogsaa let i Forhold til Gud, ellers overvældede han En ganske.

NB6:43

#

Naar nogle Børn i en heel Dag fE ere samlede med hverandre, saa lege de nu med hverandre, ell. hvad de ellers foretage sig, og dette deres Forhold til hinanden, denne Relativitet bliver dem Virkeligheden, i hvilken de saa at sige respektive hver især ere alvorlige Størrelser. Men hvad skeer, saa kommer der pludselig Bud, at lille Peter, Christian, Søren, Hans ell. hvad Personen nu hedder, han skal hjem. Saaledes griber det Absolute forstyrrende ind. Saaledes ogsaa med de Ældre ∴ med den Religieuse i Samlivet med den Ældre. Nu gaaer han og taler med de andre alvorlige Mænd om, hvad han vil være i Verden, at han vil være det og det og det synes de andre alvorlige Mænd, at han er en alvorlig Mand næsten ligesaa alvorlig som de Andre. Men hvad skeer, saa kommer der pludselig Bud, at han skal hjem ∴ Guds Forholdet gjør sig gjeldende. See derfor kan den sande Religieuse aldrig drive det til den besynderlige Art Alvor, som er den almdl. i Verden, den der udelader Guds-Forholdet. Barnet kan ikke faae Lov til at løbe sig fast i det Sandsebedrag, at Forholdet til de andre Børn er det Hele - thi saa kommer der Bud, at han skal hjem.

NB6:44

#

Forøvrigt er det ikke umuligt, at det, efterat jeg indtil Tungtsindets yderste Smerte har gjennemlidt det at skulle offres, og lide al mulig Mishandling i Verden, pludselig kan blive Guds Villie med mig, at jeg netop skal gjøre Lykke i Verden. Sagen er, jeg er dog maaskee baade for svag og for blød og for meget tungsindig til at kunne holde dette ud. Men derimod er jeg maaskee brugbar til at trykke paa de Andre. Generationens, Samtidens (ell hvad man vil kalde dette Abstraktere) Ulykke er, at den har afskaffet Guds Forholdet, gjort Opstand mod Gud, bildt sig selv

ind at Forholdet mell. Msk. og Msk. var Livets høieste Alvor. Saa udseer Gud sig en Pialt af et Msk, den elendigste af dem alle. Det er mig; jeg er i Guds Haand lutter Angest, Frygt og Bæven. Saa udruster Gud mig med saa overordl. Evner, at ikke hele Samtiden kan tage det op med mig. Men jeg kan ikke anmasse mig dette. Jeg kan bestandigt kun sige om mig selv, at jeg er en elendig Stakkels Msk. Men derved trykker jeg igjen paa alle de Andre. Naar jeg nu ovenikjøbet gjorde Lykke og blev anseet for det Store, saa trykker jeg endnu stærkere. Thi Gud har saadan fat i mig, at hvert Secund kan han trykke mig til Intet – med dette Tryk, med hele Følelsen af at jeg er Intet trykker jeg igjen paa de Andre, jeg, som dog, efter denne Antagelse, altsaa var antaget af dem for at være det Overordl. Det vil sige Forholdet kan ikke komme til at arrangere sig paa den sædvanlige selvbehagelige msklige Maade, at En skal være det Store, og saa nogle ikke slet saa store o: s: v:; thi just den Første føler, ell. kan hvert Secund komme til i idel Frygt og Bæven at føle, at han er Intet. Paa den Maade har Gud Haand i Hanke med de Andre.

Saalænge Mskene forstaae dette mit Forhold som Forfængelighed, Stolthed o: s: v: det er, som om jeg dog i sidste Grund kun forholdt mig til mig selv, selvisk og vilkaarligt, istedetfor at det er Guds Forholdet: saa længe ville Mskene mishandle mig. Mit Forhold er saa saalænge dobbelt svært. Gud trykker paa mig, og Mskene slaae paa mig, fordi Gud trykker paa mig. Opdage de derimod, at det er anderledes, at det er Compositionen ell. Eenheden af Tungsind og Guds frygt og lade nu mine Evner vederfares Ret, forlige de sig med mig, og gjøre sig frie netop ved Anerkjendelsen: saa hjælper det dem dog ikke. Thi jeg kan ikke skaffe Avancement og Befordring for de Andre, ved selv behagelig at nøies med at være det Overordl – ak, jeg er for Gud Intet, og hvert Secund kan der, i Skikkelsen af mit Tungsind, komme Bud efter mig, at jeg skal hjem, og overhøres, om jeg ikke har glemt min Lectie, at jeg er Intet. Saa trykker jeg igjen. Jeg er lagt under Beslag – og saa lægger jeg igjen ved Hjælp af mine mig forundte Evner Beslag paa de Andre. I triviell Forstand kan der ingen Ro komme i Forholdet. Det er ikke mig der er Læreren, langt fra, det er mig der opdrages. Var jeg Læreren, saa kunde jeg let fristes til at spille vigtig og blive – en alvorlig Mand, maaskee Professor, men saa kan der pludselig komme Bud efter mig, at jeg skal hjem.

#

NB6:45

#

Det er latterlig at læse en Orthodox, der har saa travlt at bevise et enkelt Moment i Christi Liv, at man nok kan antage det, da det er historisk – o, den som troende har antaget det, msklig talt, af alle

Absurditeter absurdeste, at et enkelt Msk. er Gud, han kommer umuligt i Forlegenhed med noget Enkelt. Men Sagen er, man seer heraf indirecte, at denne Orthodoxe ikke saadan ganske er i Orden med sig selv betræffende Xstus, derfor indrømmer han det fE er saa vanskeligt at troe, at Xstus foer til Himmels, hvis det ikke var historisk vist. For en saadan Orthodox er og har Xstus umuligt nogensinde været Paradoxet.

NB6:46

#

Gid man dog engang i Begyndelsen havde ladet mig vederfare Ret som Forfatter, en vederhæftig Mand udtalt en prompt Anerkjendelse, saa jeg kunde have faaet Leilighed til at tale paa en anden Maade om mig selv: man skulde let have seet, hvor langt fra jeg var at være stolt. Men saaledes forraadt som jeg har levet qua Forfatter, kunde der ingen Anledning blive til at yttre mig saaledes.

NB6:47

#

Det Usalige ved Tilstanden i Christenheden er egl. al denne Prædiken, og at man saa bestandigt indirecte kan see, at Præsten slet ikke eksisterer i det, han taler om. Jeg har aldrig hørt een eneste Præst prædike ell læst Prædiken af ham om Bønnen, uden at jeg forpligter mig til at bevise som 2 og 2 er 4 men indirecte, at Præsten neppeligen selv pleier at bede bestemt een Gang hver Dag, end sige ved at bede stadigere at drage Gud ind med i Alt. Deraf komme[r] det, at Prædike-Foredraget nu tildags bestandigt og ubetinget kun bevæger sig i en simpel Comparations Grader: beed, beed flittig, stadig, hver Dag, hvert Øieblik. Charmant, og just paa den Maade det siges, seer man at Præsten er saa langt fra at have begyndt paa Sligt; thi ell. maatte han jo have vidst paa sine Fingre, at her begynder Anfægtelserne, dette Rædsomme at et Msk. umuligt kan gjøre det, fordi han vil opleve næsten vanvittige Collisioner, dersom han skal tænke Gud sammen med end det Mindste han gjør, at gaae hen at blive klippet, at købe en ny Hat, at gjøre et Besøg o: s: v.:

Prædikeforedraget er derfor nutildags væsentlig lutter Løgn. Det er med Præsterne som med en Gymnastik Directeur der ikke selv kan svømme, og som underviser Folk i at svømme, selv staaende paa Flydebroen, og raaber: slaae blot rask ud med Armene – ret som kunde man ikke slaae altfor rask ud med Armene, hvad enhver Svømmer veed.

Men Sagen er, at directe er det ikke til at bevise; thi Lærebegrebet er jo aldeles orthodox. Og derfor hører ogsaa dette med til den moderne Tids Skinhellighed, naar en Præst roser sig af at han lærer Orthodoxien ell. naar man har travlt for at udfinde endnu nøiagtigere Bestemmelser mod anderledes Troende. O, I Skjelmsmestere, paa den Maade bortlede I

Opmærksomheden fra det Afgjørende, fra den Magt som Xstd. skal og vil øve i Livet, at den vil omdanne Livet, ikke selv dreies i kunstige Zirater.

NB6:48

#

Feilen i ChristenhedensLiv ligger hverken i Regjerings-Formen ell. noget Saadant, nei Feilen ligger i, at de forskellige Vilkaar i Livet leve for fjernt fra hinanden. Derved bliver alt for relativt og forhærdende sig i sin Relativitet uden Kjendskab til Andres. Dette gjælder især om Geistligheden. I Kiøbh. er der da egl. slet ingen Geistlighed. Derfor har en By som Kiøbh. kunnet saa rædsomt demoralisere, og ikke En fandt sig beføiet til at vidne derimod.

#

NB6:49

#

Med en Journalist er det egl. umuligt at stride. Han holder sig skjult, ham kan man ikke faae fat paa; og saa i en Haandevending hidser han disse Tusinder paa En, som man jo egl. ikke har med at gjøre, som latterligt og sørgeligt baade ere Skyldige og Uskyldige.

NB6:50

#

Man kan gjerne være Hofprædikant i denne stadselige Forstand det er endda ikke saa farligt skjøndt Christeligt er det da aldrig. Men man skal indrømme, at det er for Ens Svagelighed[s] Skyld, fordi man ikke føler Kraft og Styrke og Mod til den sande Maade at tjene Sandheden paa. Bliver man fræk, og vil at denne Stadselighed skal være Alvor, en Existents a la et Sandheds-Vidne Phantasterie, saa protesteres der.

Det samme gjælder om Levebrøds-Betragtningen; det Afskyelige ligger i den Frækhed, med hvilken man vil pynte den msklige Svagelighed, der trænger til en fast Stilling, ud til Alvor.

Jeg ønsker (og i megen Frygt og Bæven betænker jeg altid Sligt) sandeligen ikke at forstyrre en Eneste, at vippe ham ud, hvor han ikke kan finde sig til Rette. Men Frækheden er al Xstd.^s Undergang.

NB6:51

#

... Thi viis mig en Eneste, der var Ingenting og saa dog

arbejdede af al Magt for en Idee, viis mig en eneste Saadan, som det ikke er gaaet galt. Det at være Ingenting er just Braaden i Alvoren; det at være Ingenting er just det som gjør Sandsebedragene umuligt; kun naar man er Ingenting kan man i Sandhed tjene en Idee, uden at deraf følger, at Enhver, der er Ingenting gjør det. – Men Sagen er, naar en Mand tillige er Noget kort naar de endelige Formaal ere med, saa seer Mskene paa dem, og saa forstaae de Manden. Han forkynder det Sande – det er Hans Embede og Levebrød: aha!

Derfor vil de Kløgtigere i en Samtid der mærke Braaden have en Saadan ind i et Levebrød – thi saa er Braaden taget fra ham.

NB6:52

#

Ak det gaaer og det vil gaae mig med min Samtid, som det gik mig med min Fader. Jeg gjorde ham megen Sorg – saa døde han, og jeg arvede ham. Tiden gjør Sit for at pine mig, just dette piner de bedste Kræfter ud af mig, saa dør jeg – og saa arver Tiden mig. Der vil komme den Tid, da en Dansk vil være stolt af mig qua Forfatter – i Grunden altsaa stolt af, at man mishandlede mig.

#

NB6:53

Man kan jo ogsaa vinde Ære og Anseelse ved at være meget gudfrygtig. Selvfornegtelsen kræver altsaa i denne Henseende at forvirre lidt. Men paa den anden Side har man en Pligt ikke at gaae for vidt, at det Hele ikke vildleder istedetfor at veilede. Og desuden passer man blot paa, at det er sand Xstd. man forkynder, saa vil det da vel være vanskeligere, at komme i den Fare at vinde Ære og Anseelse. Og fremfor Alt vaage man over, at man ydmygt udtrykker, at man selv i Frygt og Bæven er bundet i det Religieuse, at det ikke faaer Udseende af, at man staaer over det. Exempler paa dette Sørgelige kunde jeg let paavise.

NB6:54

#

Godt var det med hiin lille *Artikel*. Det meest Afgjørende vil komme bagefter. Men saa er dog maaskee Vanen m: H: t: at jeg skulde nu være blevet alvorlig afbrudt, at Stødet igjen bliver desto stærkere. De der leve æsthetisk her hjemme, have vel opgivet at læse mig, da jeg »er bleven Hellig og ikke skriver andet end Postiller«, nu faaer jeg dem dog maaskee til at kigge lidt i den næste Bog, i Haab om, at det skulde være Noget for dem – og jeg faaer dog maaskee en og Anden gjort opmærksom, faaer ham

hjulpet til at saare sig.

Derfor er det at de strengere Orthodoxe, at ogsaa Rudelbach kun virker paa en lille Kreds, fordi han slet ingen Opfindsomhed har til at smutte ind paa Livet af Folk i Almdl. De Orthodoxe skrive kun for og tale kun til de Orthodoxe, derved bliver [det]. Dette med, at et heelt Land kalder sig og indbilder sig at være christeligt, dette med Christenheden ere de slet ikke opmærksomme paa.

NB6:55

#

Det er virkelig afsindigt, men tillige tjenende til at vise hvor forvirret Verden er, og hvorledes noget Sandt altid maa blive Offeret. Tungsindig som jeg var, ogsaa forstaaende det Christelige om Lighed mell. Msk. og Msk, lever jeg Aar efter Aar saaledes, at alle de Fornemme (hvad jeg godt vidste) først opholdt sig derover, senere fandt at det var Forræderie mod dem (da jeg burde slutte mig til deres Synagoge) og endelig bleve vant til det. Saaledes levede jeg, villig til at tale [med] og omgaas ethvert Msk. paa Gaden, aldeles hensynsløs mod enhver min Smule Anseelse. Og hvad saa? Saa angribes jeg, og af hvem? af de Fornemme? Ak, nei, det var der dog Mening i, nei jeg angribes af - ja det maa man være for at frembringe denne Confusion, vanvittige Almuetribuner, der kæmpe for Ligheden - og jeg angribes for Stolthed og Fornemhed! Noget Afsindigere er ikke let muligt at finde. Som Verdens-Forholdene nu ere, ligger Stolthed og Fornemhed ene i at undgaae Menneskenes Mængde, aldrig at være seet paa Gaden o: s: v: . Og saa bliver jeg angrebet for Fornemhed. Hvad mon Fatter Socrates vilde sige! de Fornemme have nu ikke Noget derimod, thi nu seer man jo, at de ikke ere Fornemme - de gaae jo ikke paa Gaden, de sees aldrig.

See, det kommer der ud af naar Drengene skal dømmes os. Goldschmidt havde aldeles ikke caperet Pointen i Livet. Han bilder sig ind at han fægter for Ligheden - og derpaa angribes jeg i Egenskab af at være fornem! Quantæ tenebræ!

Ak, dette er Forskjellen mell. forblindede Lidenskaber, og redelig Iver. Jeg har meget godt seet hvori alle Cotteriernes (især de Fornemmes) laae; og med sømmelig Ærbødighed, som jeg altid baade glad og begejstret har udtrykt for hvad Udmærket der var i dem, har jeg med sikkert Sigte sigtet paa Usandheden i Cotteriet, paa Sandsebedraget o: s: v:

Min Taktik har bestandigt været at sætte Splid i Cotterierne. Og nu bag efter seer jeg igjen, hvorledes Styrelsen har hjulpet mig. Det store Cotterie heed: Mynster, Heiberg, Martensen med Suite - Thi Mynster var med deri, om han end aldrig nedlod sig til at være ligefrem med. Dette Cotterie skulde nu have ødelagt mig ved negativ Modstand. Da traf det sig saa heldig, at jeg skulde venerere Mynster saa absolut. Det

generede; rigtigt kunde Cotteriet dog ikke faae Snakken paa Gang. Saa gik Tiden hen, og Heiberg bliver uvirksommere og uvirksommere, tillige seer han, at han har taget fejl, at jeg slet ikke vil være Æsthetiker, maaskee han endogsaa saa smaat føler, at han har gjort mig Uret (thi det var oprindeligt ham jeg vilde have lagt an paa for at sprengte det æsthetiske Cotterie). Cotteriet er svagt. Saa har jeg taget hans Moder, og feteret. Det generer, forsaavidt dog Cotteriet har Tilhold i det Selskabelige. Saa nu hans Kone – og for en Forsigtigheds Skyld en lille Troldkjerling til Martensen, at Cotteriet ikke skal synes alt for godt derom.

Og dog har Styrelsen aabenbar hjulpet mig her; thi min Pietet for Mynster var mig Noget givet, Noget jeg skulde vise.

Den Enkelte er det jeg kæmper for, og sandt er det, det har været og er den utaknemligste Jordbund Kongeriget Danmark; thi her er Alt Cotterie. Men overalt hvor der er et Cotterie, der passer jeg paa, at udtage En, som jeg venerer[er] ell. drager til mig, blot for at svække Cotteriet. Det Moersomste er med Grundtvig. Han er blevet angrebet for Partiets Skyld blandt Andet – og saa er det lykkedes mig alligevel at holde en Slags oprømt Omgang vedlige med ham, hvad der i høi Grad forbitterr Partiet.

Selv om jeg opgav alle mine Ideer, og min egl. Betragtning af Xstd, ell. den Sag, jeg væsentlig tilhører: alene det om muligt at udrydde alle Cotterier i Danmark vilde være en stor Fortjeneste af Landet. Landet er lille nok endda.

Dog, dette vilde blive et uendelig Arbeide at opregne alle disse Krydsninger. Sandt er det, jeg er født til Intriguen; og vist er det, at der er en Magt med i Spillet, som hjælper mig ganske besynderligt.^a

a thi selv hvor jeg ikke altid er mig saa klart bevidst, idet jeg gjør det, men som jeg enten følger min Umidd.⁵ Instinkt i ell. henfører til Gud, det viser sig saa bag efter som saa hensigtsmæssigt.

Ogsaa i Forholdet til Cotteriet: P. L. Møller og Goldschmidt var det mit Bestik at sætte dem sammen; og det er dog nok ikke umuligt, at det lykkedes til en vis Grad.

NB6:56

#

Det er overhovedet i Forhold til Xstd. de tvende afgjørende Misvisninger.

1. Xstd. er ingen Lære. (Saa kom al Orthodoxiens Uvæsen op, med Strid om Dit og Dat, medens Existentsen bliver aldeles uforandret, saa man strider om hvad der er det Christelige ligesom om hvad der er platonisk Philosophie o: D:) men en Existents-Meddelelse. Der begyndes desaarsag forfra med hver Generation, al denne Lærdom om de forrige Generationer er væsentlig overflødig, men ikke at foragte naar den forstaaer sig selv og sin Grændse,

yderst farlig, naar den ikke gjør det.

2. Det er (da Xstd ingen Lære er) følgelig ikke i Forhold til den som i Forhold til en Lære ligegyldigt, hvo der foredrager den, naar han blot (objektivt) siger det Rette. Nei Xstus har ikke indsat Docenter – men Efterfølgere. Naar Xstd. (just fordi den ikke er en Lære) ikke reduplicerer sig i Fremstilleren, saa fremstiller han ikke Xstd; thi Xstd. er en Existents-Meddelelse og kan kun fremstilles – ved at existere. Overhovedet er jo det, at existere deri, eksisterende at udtrykke det o: s: v: det er at reduplicere.

NB6:57

#

At reduplicere er at være det man siger. Menneskene er derfor uendelig bedre tjent med En, der ikke taler i alt for høie Toner, men er det han siger. Jeg har aldrig dristet mig til at sige at Verden er ond. Jeg gjør den Forskjel, jeg siger: Xstd. lærer, at Verden er ond. Men jeg tør ikke sige det, dertil er jeg langt fra reen nok. Men jeg har sagt: Verden er middelmaadig, og just det udtrykker mit Liv. Men hvor mangt et Flødeskjæg af en Præst staaer og tordner om at Verden er ond – og hvad udtrykker vel hans Liv. – Jeg har aldrig dristet mig til at sige: at jeg vilde vove Alt for Xstd.. Saa stærk er jeg endnu ikke. Jeg begynder med det mindre, jeg veed jeg har vovet Adskilligt, og saa tænker jeg og troer jeg, at Gud vil opdrage mig til at lære at vove mere. Men Mynster han græder ved Tanken om at han vil offe Alt, om end Alle faldt fra, han vil staae fast: Gud veed, hvad han har vovet. Saaledes skulde man aldrig tale. Den Smule Blussen i en Time om Søndagen efterlader kun desto mere Mathed og Dorskhed. Hvad man ikke har gjort skal man aldrig sige om det vil jeg gjøre. Man kan saa sige: Xstd. fordrer det; men da jeg ikke er saaledes forsøgt, tør jeg Intet sige om mig selv. Jeg har saaledes været uafhængig, derfor har jeg altid talet med stor Forsigtighed om Næringssorg; ofte mindet om, at jeg jo ingen Erfaring har, at jeg her taler som en Digter.

O, at der dog var Sandhed til i Meddelelse mell. Msk og Msk! En forsvarer Xstd., en Anden angriber Xstd. og til syvende og sidst naar man skulde revidere deres Existentser, bryder hverken den Ene ell. den Anden sig stort om Xstd; det er maaskee deres Levevei.

See, hvad mig angaaer, jeg har en Pæl i Kjødet fra tidligste Tid. Havde jeg ikke haft den, saa havde jeg sagtens været langt henne i Verdslighed. Men jeg kan ikke, selv om jeg nok saa gjerne vilde. Saaledes har jeg slet ingen Fortjeneste, thi hvad fortjenstligt er der i, at En gaaer ad en rigtig Vei, naar han gaaer i en Gangkurv, ell. at en Hest følger Sporet, naar den endog har skarpt Mundbid paa.

NB6:58

#

Det onde Princip i Verden er dog som jeg altid har sagt: Mængden – og Piat. Intet er saa demoraliserende som Piat. Naar jeg tænker paa al det Vrøvl om mine Been og Buxer! Her enedes Alle, Excellencer og Skomagerdrengene, og Skraldemanden som holdt inde med at skralde blot for at see, og Tjenestepiger, og Kræmmersvendene, og dannede Piger, og unge Videnskabsmænd o: s: v: Og havde jeg saa havt en Ven til hvem jeg havde sagt: det er dog noget ærgerligt Noget« saa havde han svaret: aah, det er jo Ingenting – og derpaa havde vi spadseret Arm i Arm, han – fordybet i Betragtningen af mine Been og Buxer.

NB6:59

#

Det at blive Gjenstand for dette langvarige Angreb af Piat er i en vis Forstand det Allerfarligste; thi det er da ikke Andet end Skinhellighed at Mskene tale om, naar det blot ikke er Ens Charakter o: s: v: – som var Verden saa alvorlig. Nei Piat det er Verdens, og Usselhedens Element. Man er som stillet udenfor almdl. msklige Rettigheder, det er overladt til Enhver angerløst at gjøre hvad han vil; og paa den anden Side Enhver mener sig forpligtet til at tage sig iagt at han ikke rives ind med i dette Phantastiske, hvor »Alle« og »Ingen« alternere.

Mig har alt Dette, Gud være lovet, ikke gjort uproductiv, lige omvendt, og det har ret udviklet mig til at belyse det Christelige. Det har netop udviklet min Productivitet, og dog ladet mig opleve den Art Isolation, uden hvilken man slet ikke opdager det Christelige.

Men alt Sligt skal man ignorere vil Biskop M. sige, ell. rettere, man skal engang for alle lægge sit Liv saaledes an, at det er umuligt at komme i Berøring dermed. leve skjult o: s: v:. I Grunden troer jeg virkelig, at M. i den Grad har rendt sig fast i sin Fornemhed, at han nu er bleven naiv, og ganske er gaaet Glip af det Point: om det ogsaa skulde være christelig tilladeligt.

Nei, nei man skal netop kjende det fra Grunden af, være dannet i denne Mishandlingens Skole. Thi sandeligen Prædikenen om »Synden« rammer egl. ikke Verden; de ere meget Faae, som ere alvorlige nok til at være sig bevidst som Syndere. Verden ligger i Piat. Det er denne usalige Overflod af Msker som Intet begribe, Intet due til – men som plette og plette. Men hvad man end skal udholde med dem, det er grusommere, umenneskeligt og uchristeligt at leve saaledes, at have indrettet sit Liv saaledes, at man Dag ud og Dag ind udtrykker, at der er Msker i Tusindviis med hvem man egl. intet Slægtskab har, som ikke ere til. Sandeligen det bliver i Evigheden et uhyre Ansvar at have levet saaledes, hvor smilende det end har seet ud i Timeligheden.

NB6:60

#

Alt Andet har jeg kunnet holde ud, vilde have kunnet holde det ubeskriveligt langt lettere ud, alle Mskenes Angreb (thi i den Henseende er jeg min Overlegenhed tilstrækkelig bevidst) – hvis ikke min finantsielle Fremtid havde piint paa mig.

NB6:61

#

Det bliver dog vistnok det Rigtige: engang at give Samtiden et bestemt og ikke-redupliceret Indtryk af hvad jeg siger mig selv at være, hvad jeg vil o: s: v: Det var det jeg havde tænkt mig som Program til » *den bevæbnede Neutralitet*« et Tidsskrift. Det skulde udkomme samtidig med 2^{det} Oplag af *Enten – Eller*. Og i det vilde [jeg] revidere Stykke for Stykke hele Christendommen og faae sat Springfjederen paa.

[a] cfr denne Journal p. 18.

Christendommens Sag er det jeg har indviet mig til og tilhørt fra først af. Og en saadan Skikkelse vil bestandig være Christenheden vigtig, En, der lokker Farten, for at see hvor vi ere om ikke det Hele er løbet fast i et Sandsebedrag, En, der fremstiller Christendommen aldeles hensynsløst, dog uden at angribe Peer ell Poul, men overladende til enhver at prøve sig selv.

Dog Ulykken er, at jeg ved ligefrem Meddelelse vinder Menneskene – og altsaa svækker Sandheden. Forvirringen i Christenheden her er saa stor (∴ Christendommen er afskaffet) at der behøvedes at En vitterlig blev slaaet ihjel for den Sags Skyld, at Folk kunde faae Øinene op.

Men saasnart jeg meddeler mig ligefrem, saa bliver mit Vilkaar lettere, og paa den anden Side hvor faaer jeg Nogen der paa det strengeste Vilkaar vil tjene Sandheden. Jeg kiender Ingen, bogstaveligen Ingen. Dette er ikke Hovmod; men med mig er det jo en egen Sag, jeg er en Poeniterende, der i Frygt og Bæven maa være villig til [at] underkaste mig Alt.

O, hvor det dog maa være let at stille sig i Spidsen for nogle Stykker og saa for Tusinder og saa støie – og saa lade Sandheden i Stikken, skiøndt man indbilder sig at tjene den og æres derfor. Min Methode er langsommere.

Det der gjør mig Sagen saa vanskelig er den Plage at min Fremtid maaskee maa nøde mig til at kaste Alt bort for at arbeide for Udkommet. Al den anden Anstrengelse kom jeg let ud af – men saaledes anstrenget endnu at have denne Bekymring!

Dog er det vel mig gavnligt, at jeg ikke skulde gjøre noget Ubesindigt, men ret behøve Gud paa enhver Maade.

I samme Øieblik som jeg meddeler ligefrem, taber Sandheden i Intensitet, jeg undgaaer for en Deel Martyriet: er dette tilladt, er det ikke at bedrage Gud? Naar jeg kan forstaae, at den indirecte Meddelelse vil efter min Død give Sandheden, jeg har havt den Ære at tjene en ganske anden Fart, er det saa ikke min Pligt at holde ud? Paa den anden Side: kan det ikke være Stolthed og Hovmod ikke at ville meddele sig ligefrem? Men er der da i hvad jeg har præsteret ikke nok for at lade enhver Alvorlig der vil forstaae, forstaae? Jo, det tør jeg for Gud paastaae.

Saaledes staaer Sagen, efterat jeg nu har rokket lidt ved den Tanke, at jeg skulde døe snarest muligt, og de afgjørende Skrifter udgives efter min Død.

I Sandhed jeg er en svært bevæbnet, men med alt Det kan jeg ikke noksom takke Gud for alt det Gode han har gjort mod mig, saa ubeskriveligt meget mere end jeg havde ventet.

Nu vil jeg ved Gud rolig arbeide videre i det Skrift om Forargelsen jeg arbeider paa, i Tillid til Gud, at han vel vil give mig en vis Aand. Mit personlige Liv fordrer ogsaa sin Tid, at jeg over dette uhyre Arbeide ikke glemmer det ene Fornødne, at sørge over mine egne Synder. Denne Tanke kan strax gjøre Luft, og forjage al Vigtighet.

NB6:62

#

Hvad jeg ofte nok har sagt, kan jeg ikke ofte nok gjentage: jeg er en Digter, men af en ganske egen Art; thi det Dialektiske er mit Væsens Natur-Bestemmelse, og Dialektik pleier ell. just at være Digteren Fremmed. Fra tidlig Tid anviist et kvalfuldt Liv, som maaskee Faa endog blot kunde forestille sig, styrtet i det dybeste Tungsind, og af dette Tungsind en Gang i Fortvivlelse: blev jeg saa mig selv klar i at producere. Det Ethiske var det, der begeistrede – ak jeg der kvalfuldt var forhindret i at realisere det fuldkomment, fordi jeg var ulykkeligt sat udenfor det Almene-Msklige. Havde jeg kunnet det, var jeg vel blevet uhyre stolt. Saaledes forholdt jeg mig igjen til Xstd. Det var min Plan, st[r]ax *Enten – Eller* var udgivet at søge et Landsby Kald og sørge over mine Synder. Min Produktivitet kunde jeg ikke tvinge tilbage, jeg fulgte den – naturligviis gik den nu ind i det Religieuse. Da forstod jeg det som min Opgave at gjøre Poenitens ved at tjene Sandheden saaledes, at det i Sandhed bliver En besværligt, et, msklig talt, utaknemligt Arbeide i Opoffrelse af Alt. Saaledes tjener jeg Xstd – i al Elendigheden salig ved Tanken om det ubeskrivelige Gode Gud har gjort imod mig, saa langt mere end jeg har ventet.

Det gjælder om at Xstd. engang igjen stilles frem i hele sin Hensynsløshed; og da Situationen er i Xstheden: indirecte. Jeg maa holdes udenfor: desto større bliver Opvækkelsen. Den ligefremme

[a] men ikke saaledes som En der begeistret forkynder Xstd. men saaledes som en Dialektiker kan gjøre det, ved socratisk at hungre Livet ud af alle Sandsebedragene, hvori Xstheden er løbet fast. Thi det er ikke Christend. der ikke er

Meddelelse elske Mskene, fordi den gjør Sagen magelig, og Meddelerne, fordi den gjør dem Livet mindre anstrenget, idet de dog altid faae Nogle at holde sammen med og slippe ud af Eensomhedens Anstrengelse.

forkyndt, men det er Xstdheden der er bleven Virtuositeten selv i at omgjøre det i Sandsebedrag, og saaledes at omgaae det.

Saaledes lever jeg, forvisset om at Gud vil lægge Styrelsens Eftertryk paa min Stræben – saasnart jeg er død, ikke før, det hører med til Poenitentsen og til Anlægets Størrelse. I denne Tro lever jeg, i den haaber jeg til Gud at døe. Vil han det anderledes, saa sørger han nok selv derfor, jeg tør det ikke anderledes.

NB6:63

#

Verden er blevet kun altfor klog. Den der skal virke for det Religieuse maa bag ved dem – ell. gavner han ikke meget. Udgiver En sig for at være den Religieuse, saa har Verden tusind Udflugter og Sandsebedrag, hvorved de sikkre sig mod ham og praktisere ham udenfor. Striden er nu ikke mere som i gl. Dage mod vilde Lidenskaber, imod hvilke den ligefremme Optræden er det Rigtige. Nei, Xstheden er løbet fast i Klogskaben. For at praktisere den derud af maa der En til, som i Klogskab kan mere end hamle op med dem.

Selv om Gud derfor behager at udsee et Msk til sit Redskab, bliver hans hele Taktik en ganske anden end i ældre Tider; Den der saaledes skal bruges maa være i Besiddelse af Det, som Tiden er stolt af, skjøndt det er til dens egen Ulykke. Men han maa ikke misbruge sin Klogskab til at hjælpe ind i en ny Klogskab, han maa ved Hjælp af Klogskaben bringe tilbage til Eenfoldighed.

Saaledes forstaaer jeg mig selv, uden at jeg dog tør kalde mig i særlig Forstand et Guds Redskab, thi som Alt i mig, saa er ogsaa mit Forhold til Gud et dialektisk. Og paa den anden Side er dette min salige Overbeviisning, at ethvert Msk. er Gud væsentligen lige nær.

Men just fordi saaledes Alt i min Existents er saa combineret, kan jeg egl. først frembringe Virkningen efter min Død.

#

NB6:64

#

Ja saaledes maatte det være. Jeg er ikke blevet religios Forfatter, jeg var det: samtidig med *Enten* –

Eller fulgte to opbyggelige Taler – nu, efter to Aar ene at have skrevet religiøse Skrifter følger en lille *Afhandling* om en Skuespillerinde.

Nu er der et Øieblik et Hvilepunct; jeg har ved dette Skridt forstaaet mig selv og meget concretere.

Saa maa der gaaes videre (o: jeg er naturligviis videre, jeg er færdig med hvad der skal bruges: 1) *en Cyclus ethisk-religiøse Afh.* 2) *Sygdommen til Døden* 3) *Kommer hid alle I ..*) i Henseende til Udgivelse, hvis det da ikke skulde skee saaledes, at jeg døde forinden. Mit Helbred er meget svagt, og denne Tanke har faaet megen Magt over mig, at jeg nu skulde døe, anvendende dette Halvaar til at sørge over mine Synder og arbeide videre i Fremstillingen af Christe[n]dommen. Maaskee er det en tungsindig Tanke, maaske ogsaa fordi jeg er blevet utilbøilig til Endelighedens Afgjørelser med at udgive: i ethvert Fald nu har jeg faaet pirret ved den.

Den næste Udgivelse vil blive meget afgjørende for min ydre Existens. Jeg har dog bestandig opretholdt en fjern Mulighed af, at naar det gik allergelest for mig betræffende Udkommet, kunde jeg søge et Præstekald. Naar jeg nu udgiver de sidste Bøger er det vel muligt, at man vil negte mig det selv om jeg søgte det.^a

[a] saa Vanskeligheden ikke bliver som før om jeg tør paatage mig det, men at man end ikke vil give mig det

Det er til al den indre Lidelse og ydre Mishandling en tung Byrde mere, men mig vistnok gavnligt, at jeg ikke forrasker mig, men kommer mere og mere til at trænge til Gud. Thi i samme Grad som Gud betroer mig mere lægger han ogsaa Byrder paa.

Saa gaaes der videre, naar nu Tiden kommer, dersom jeg ikke dør forinden, bærende den uhyre Søile af Reflexion, som jeg i Grunden bærer hvert Øieblik – og saa dog inderst inde tillidsfuld som et Barn. O, thi jeg kan jo aldrig noksom takke Gud for alt det Gode han har gjort og gjør mod mig, saa ubeskriveligt mere end hvad jeg havde ventet, han der hjælper En Skridt for Skridt, naar man blot oprigtigt siger ham, hvor man er, og saa vil lade sig hjælpe, hjælper En ved at borttage Byrder, man maaskee ikke kunde bære, hjælper En lidt efter lidt til let at bære Byrder, som man engang gyste tilbage for. O, Den, der elsker Gud, ham elsker Gud saaledes op, dette er Opdragelsen. Hvert Øieblik er der en Verden af Hjælp mulig thi for Gud er alt Muligt; naar jeg har gjort noget forkeert, om jeg end redelig overveiede det, hvert Øieblik er der en Verden af Hjælp, thi for Gud er Alt muligt – o, hvor saligt, at han saa tillige er Kierlighed, at for den Kierlige alt er Muligt, og at Den, for hvem Alt er muligt er Kjerligheden. Og snubler jeg, seirer Synden et Øieblik over mig: o, i ethvert Øieblik er der for den redelig Angrende en Verden af Hjælp i Forsoningen for Al vor Synd hos ham vor Frelser og Forsoner.

Ja, saaledes overalt omgivet af Kierlighed o hvo skulde ikke føle sig salig midt i al Lidelsen, der vel er for at man ikke skal tage Saligheden forfængelig, men

dog tillige tjener til endnu saligere at fornemme Saligheden.

#

NB6:65

#

Hvor ofte er det dog ikke hændt mig, hvad nu igjen er hændt mig? Saa synker jeg i det dybeste Tungsinds Lidelse, een ell. anden Tanke knytter sig saaledes for mig, at jeg ikke kan løse den, og da den har Forhold til min egen Existeren lider jeg ubeskrivelig. Og saa, naar en Smule Tid er gaaet, saa gaaer der ligesom Hul paa Bylden – og indenfor ligger saa den deiligste og riigholdigste Produktivitet – og just den jeg i det Øieblik skal bruge.

Jeg har nu lidt saare meget i Anfægtelse betræffende den Tanke, hvorvidt man tør negte ligefrem Meddelelse, o, denne Frygt og Bæven har dog maaskee kun faae Msker Forestilling om,: at have Lethed til at kunne synes [en] Anden, i Sandhedens Tjeneste at gjøre – og saa saa sidde i Frygt og Bæven, at man Ingen gjør Skade, medens man dog kan forstaae, at dette er den sandeste Maade at hjælpe en Anden paa.

Og see, saa er det netop Noget jeg skal bruge for at fremstille Forargelsen i Forhold til Gud-Msk. Saaledes lægges saa ofte mig mit Liv tilrette. Jeg lider, som et Msk. kan lide, i ubeskriveligt Tungsind, det er som altid med min Tænken om min Existeren at gjøre – og saa er det just det jeg skal bruge.

Men saa længe Lidelsen staaer paa, er det ofte uhyre kvalfuldt. Dog lidt efter lidt lærer man ved Guds Hjælp troende at blive hos Gud selv i Lidelsens Øieblik, ell. dog saa hurtigt som det er muligt at komme hen til Gud igjen, naar det har været som havde han sluppet En et lille Øieblik medens man leed. Saaledes maa det jo være, thi kunde man have Gud ganske nærværende hos sig, medens man leed, saa vilde man slet ikke lide.

NB6:66

#

Det var dog godt med hiin lille *Artikel*, at jeg udgav den og kom i Spændingen. Havde jeg ikke udgivet den, havde jeg dog levet hen i nogen Uklarhed betræffende Brugen af den indirecte Meddelelse for Fremtiden.

Det er mig nu klart, at fra nu af vil det blive

uforsvarligt at bruge den.

Det Opvækkende ligger i, at Gud har givet mig Kraft til at kunne existere som en Gaade – men saa heller ikke længere, at det Opvækkende ikke ender i det Forvirrende.

Det vil vel nu gjælde ligefrem med fuld Stemme at overtage det Foregaaendes maieutiske Anlæg, saa at træde bestemt og ligefrem i Characteren som den der har villet og vil tjene Christendommens Sag.

Havde jeg nu ikke udgivet hiin *Artikel*, saa havde den indirecte Meddelelse dog foresvævet mig som en Mulighed, jeg havde ikke faaet Indtrykket af at jeg ikke tør bruge den.

Jeg turde jo dog heller ikke udsige om mig selv, at jeg fra Begyndelsen har haft Overskuelsen over hele Frembringelsens Anlæg, jeg maa jo sige, hvad jeg bestandig bekjender, at jeg er bleven opdragen og udviklet under Arbeidet, at jeg selv er bleven bunden fastere og fastere til det Christelige end jeg var. Men dette staaer dog fast, at jeg begyndte med det dybeste religieuse Indtryk, ak jeg, der da jeg begyndte, bar det uhyre Ansvar af et andet Menneskes Liv, og forstod det som Guds Straf over mig.

NB6:67

#

Den Tanke, at jeg nu skulde døe, den Tanke i hvilken jeg har hvilet, den er nu blevet forstyrret ved hiin lille *Artikels* Udgivelse, det vilde forstyrre mig, at Det skulde blive det Sidste jeg kom til at udgive.

[a] Men i ethvert Tilfælde staaer jo R. Nielsen som Den, der kan give Forklaring.

Men paa den anden Side var det kun en tungsindig Indbildning med at jeg nu skulde døe, hvor godt da, at jeg udgav hiin lille *Artikel*. Og dette maatte netop undersøges – og dertil tjente Artiklens Udgivelse.

#

NB6:68

#

Meddelelsen af det Christelige maa dog tilsidst ende i at »vidne«, det Maieutiske kan ikke være den sidste Form. Thi, christeligt forstaaet, ligger Sandheden dog ikke i Subjektet (som Socrates forstod det) men er en Aabenbarelse, der maa forkyndes.

I Christenheden kan ganske rigtigt det Maieutiske

være at bruge, just fordi de Fleste egl. leve i den Indbildning at være Christne. Men da Christdommen dog er Christendom saa maa Maieutikeren blive Vidnet.

Til sidst vil Maieutikeren heller ikke kunne holde Ansvar ud, thi det Majeutiske er dog altid hvilende i menneskelig Klogskab, om denne end er nok saa meget helliget og indviet i Frygt og Bæven. Gud bliver Maieutikeren for mægtig og saa er Majeutikeren et Vidne, kun deri forskiellig fra det umiddelbare Vidne, at han har gjennemgaaet at blive det.

NB6:69

#

Men paa den anden Side Forstanden, Reflexionen er dog vel ogsaa en Guds Gave. Hvad skal man gjøre med den, hvor gjøre af den, hvis man ikke skal bruge den? Og naar man nu bruger den i Frygt og Bæven, ikke for selv at have Fordeel, men for at tjene det Sande, naar man bruger den saaledes i Frygt og Bæven og saa derhos troende, at det dog er Gud der uendelig gjør Udslaget, i Tillid til ham at man vover, og ubetinget lydigt underkastende sig hvad han nu vil gjøre det til: er det saa ikke Guds frygt og at tjene Gud saaledes som et Menneske der nu engang har Reflexionen kan det, paa en noget anden Maade end den Umiddelbare, men maaske inderligere. Men naar saa er bliver der dog noget Majeutisk i Forholdet til andre Mennesker ell. til adskillige andre Mennesker. Thi det Majeutiske er egl. blot Udtrykket for en Overlegenhed mellem Menneske og Menneske. At den er til lader sig nu engang ikke negte – men just som Maieutiker trykker Tilværelsen langt stærkere paa den Overlegne (thi han har Ansvar) end paa den anden.

Og hvad nu mig angaaer, da har det dog ikke manglet paa Vidhedsbyrd. Alle mine *opbyggelige Taler* er jo i ligefrem Meddelelse.

Kun det kan der altsaa være Tale om, hvad der jo i længere Tid (allerede tilbage i *tidligere Journaler*) har brudt sig i mig: engang bestemt at forklare mig som Forfatter, hvad jeg siger mig selv at være, hvorledes jeg fra først af forstaaer mig som religios Forfatter.

Men nu er ikke Øieblikket, jeg er desuden i denne Tid noget anstrengt. Jeg trængte mere til legemlig Recreation.

NB6:70

#

Men siger En: dersom et Mske saaledes i sit Inderste er saa from, i den Grad vil det Gode: saa lad ham sige det ganske ligefrem, vil Gud saa, at han skal æres og ansees derfor, saa tage han det; dette er det Simpleste.

Dog hvo er det som taler? Den, som tør sige om sig selv, at Gud ved Aabenbaringer umiddelbart bestemmer ham hvad han skal gjøre, ja en Saadan kan handle aldeles umiddelbart.

I Forhold til ethvert andet Mske gjælder det dog vel at Gud ikke saaledes umiddelbart bestemmer ham, han maa selv overveie., vælge. Forholdet mellem Gud og ham er dog gennem en Reflexion, den være nu større ell. mindre.

Nu er jeg paa Punctet. Reflexion opdager saa, at det i Sandhed at tjene det Gode er tillige at undgaae Skinnet af at man gjør det, for ingen Fordeel at have. Dette er Selvfornegtelsen, som Reflexionen opfinder, som Umiddelbarheden (ogsaa den med relativ Reflexion) egl. ikke kiender, thi Selvfornegtelse er en Reflexion.

Hvad gjør vi nu? Er et Mske ikke Gud lige saa ansvarlig for Brugen af sin Reflexion som af alt Andet; naar han kan forstaae, at Noget er det Rigtige er han saa ikke Gud forpligtet at gjøre [det], selv om denne Selvfornegtelse fører ud i en Lidelsernes Smertelighed en Ansvars Vægt som den Umidd. ikke aner?

Eller er Reflexionen i sig selv det Onde? Ingenlunde. Den er det, naar den er selvisk: enten den endelige Reflexion der eftertragter Endelighedens Fordele, ell. selvisk endende i det enkelte Selvs Forgabelse i sig selv.

Anderledes dog vel, og dette er dog vel just Pligten: naar Reflexionen i Frygt og Bæven ydmyger sig under Guds Haand, henstiller Alt til Gud (fordi hele dens Omfang dog for Gud er Intet), ikke behager sig i at være skiult, men ydmygt for Gud forstaaer, at Gud jo hvad Secund han vil kan tilintetgjøre Reflexionen, ved hvilken man undgaaer Skinnet af at ville det Gode, medens derimod Reflexion ikke kan handle anderledes end den gjør. Fremdeles naar Reflexion ydmygt tilstaaer at den ganske bogstaveligen opdrages af Gud, for hvem den er mindre end et Barn, til hvem den trænger hvert Øieblik. – Men denne Forskiel er der mell. Mennesker at En har mere Reflexion end den anden. Men er derfor Reflexionens Guds frygt mindre fordi dens Sprog er noget forskiellig fra det man almdl. kalder den Umiddelbares (thi den overordl. kaldede tales her ikke om), fordi Reflexions Sprog har eet Udtræk mere?

Det Farlige er at Reflexion vil behage sig selv, og ende i sig selv, istedetfor at ende i Tilbedelsen. Men det gjør den gudfrygtige Reflexion ikke, den forstaaer saare let, og i megen Frygt og Bæven, at Gud er den Almægtige, der i samme Secund han vil kan trække saaledes i Traadene, at et Mskes Reflexion ikke kan holde Skiulet. Men Reflexionen selv tør ikke gjøre det, fordi den for[s]taaer det at undgaae Skinnet af at ville [det] Gode at være den sande Form for det Gode. Det derimod, at Gud saaledes er med forhindrer al Selvbehagelighed.

Men bliver der saa dog ikke noget Fortjenstfuldt i Forholdet til Gud? Hvorledes. Sæt nu ogsaa at Reflexion[n]s enkelte Reflexions-Overslag var, menneskelig talt, udmærket: hvad saa? Hvo er det der sludrer Reflexionen denne Maalestok ind i Guds-Forholdet. For Gud er dog selv den eminenteste menneskelig[e] Klogskab Piat; men deraf følger ikke, at et Menneske, hvis han har denne Reflexion skal lade være at bruge den, han skal blot lære Ydmyghed for Gud, og saa gjøre det han i Uegennyttighedens Forstand erkender for det Viseste, men ikke glemmende, at naar Gud seer efter, var det vel muligt, at han fandt det var saare dumt.

Fremdeles hvor skulde det Fortjenstfulde blive, naar Reflexionen saaledes aarle og silde fremstiller sig for Gud, og altsaa atter og atter og tusinde Gange maa lære sin Ringhed at kiende? Og endeligen, naar Reflexionen, der jo tilhører et Menneske, altsaa er i en Synder, hvert Øieblik maa henflye til Naaden, fordi just Reflexionen fanger sig selv, at den for Gud uendelig trænger til Naade og Forbarmelse: hvor bliver saa det Fortjenstlige?

* *

Nei, dette er i sin Orden. Men derimod staaer det dog fast, at der engang bestemt og ligefrem skal meddeles en Oplysning om hvorledes jeg forstaaer mig i mit Forfatterskab.

Og nu behøver jeg Recreation og Hvile.

NB6:71

#

Saaledes var det med Reflexion reent tænkt Selvfornegtelse var at undgaae Skinnet af at man vil det Gode. Man er altsaa bedre end man synes. Men saa maa man være reen. Sæt nu Forholdet var dette, at der var eet Menneske der i een Henseende maaske, menneskelig talt, var ædel og uegennyttig og han nu i Reflexionen forstod at det var det Sande at undgaae at synes at være dette. Men sæt nu det samme Menneske maaskee i andre Henseender var en større Synder end mange Andre: naar han nu i Reflexionen skiuler ell. undgaaer Skinnet af at synes saa god og uegennyttig som han er, men ikke passer paa eller ikke kan komme til at gjøre den anden Side

aabenbar, saa er her jo atter en Usandhed:

Den Selvfornegtelse at undgaae at synes saa god som man er, er for fuldkommen, en for høit opskruet for et Menneske, er noget dæmonisk – er ikke for Syndere. En Synder maa aldrig bilde sig ind at han kan være saa god, at det var farligt om Verden eller Menneskene fik at vide hvor god han var. Istedendfor denne hedenske Tanke med at undgaae Skinnet sætter Christendommen noget Andet Synds Bekiendelsen. Vil et Menneske i denne Henseende være ganske oprigtig, saa kan det aldrig blive farligt, om Verden ganske fik at vide hvor god han er.

Godt. Men naar nu det at erkjende sig selv for Synder og bekiende det igjen i Udviklingen er blevet et reflecteret Udtryk for Reenhed: saa er vi jo lige nær igjen. Og saaledes var det jo i Middelalderen.

Saa kommer det dog igjen, at et Menneske i Frygt og Bæven maa bruge sin Reflexion.

NB6:72

#

Christenheden kunde paa mange Maader (og egl. er det vel det eneste Lægemiddel) have godt af at opleve, at den selv slog En ihjel for Xsti Skyld – for dog at faae Øinene op betræffende hvad Xstd. er. Men dertil har jeg end ikke legemlige Kræfter, maaskee hell. ikke den Art Mod, og endeligen er jeg en Dialektiker, der vistnok i Retning af Tænkning og Inderlighed kan præstere meget, ogsaa vel vække opvækkende, men ikke i en Situation, der egl. ikke er beregnet paa det Dialektiske.

NB6:73

#

Instructivt.

[a] Instructivt for min Forfatter-
Virksomhed.

Man kan (i Betragtning af hvordan Mskene nu engang ere og hvordan man selv er) for dog at faae Mskene med slaae af paa Christendommens Fordringer, slaae af paa Christendommen, gjøre Concessioner i Retning af den. Saa bliver man selv den høist alvorlige Christen og vinder Mange saadan for Xstdommen. Dette er til ubodelig Skade, ubegribeligt at Nogen har turdet paatage sig det Ansvar; thi det er at vinde Mskene for Xstd. ved at afskaffe Christendommen.

Man kan derimod omvendt fremstille Christendommen i dens hele Hensynsløshed, og saa for ikke at synes at dømme Andre, dømme sig selv, at man er saa langt tilbage, at man neppe tør kalde sig en Christen, men

stræber efter at blive det, elsker det at blive en Christen. Dette er det Rigtige. Det kan til sine Tider faae en vis Lighed med den socratiske Uvidenheds Forhold til [den] menneskelige Megen-Viden.

Og dette er Pointen i Forandring fra den Tid da Christendommen streed med Hedenskab. Da var det forholdsviis hurtigere gjort med at blive Christen, for saa strax i Xstdommens Tjeneste at benyttes som Stridsmand. Men i Christenheden er der en ganske anden Ro til den indadvendte Striden for at blive og være Christen. Nu bliver det at blive Christen en saa uhyre Opgave, (fordi denne Opgave nu er sat ind i Reflexionen), at man neppeligen vover at sige om sig selv at man er Christen, men blot at man higer der efter, man elsker det, med hele sin Dags Tid kæmpende blot derfor.

Her en Analogie. Først kom i Oldtiden: de Vise (σοφοι). Saa kom den Tid, da Ingen vovede at kalde sig Viis, da Pythagoras derfor opfandt det beskednere Navn: φιλοσοφοι – og hvorfor? fordi Opgaven var blevet uendelig meget større. Hine σοφοι var egl. Umiddelbarhedens Vise. Reflexionens Bestemmelse af Det at være Viis, begyndte ganske rigtigt med først at gjøre Opgaven saa uhyre, at der atter i Forhold til den kun blev et Reflexions Forhold; og dog var det forbundet med langt mere Anstrengelse at blive en φιλοσοφος end at være en σοφος.

Saaledes forstaaet mener jeg at kunne forsvare at rykke frem og prædicere om Christenheden at den har afskaffet Christendommen. Det er hverken min Hensigt ell. mit Kald at ville fornærme ell. personligt berøre og angribe et eneste Msk. Saaledes forstaaer jeg [det] slet ikke med mig selv. Her er ikke Tale om at faae den Lærer afsat o: s: v: O, nei. Det er en reen ideel Opgave: at løfte Xstdommen heel og holden ind i Reflexionen.

Jeg vil formodentlig segne under denne Opgave, men Gud være lovet, at han har forundt mig at see dette, og væsentligen allerede at have gjort det færdigt. Hvor meget jeg end lider, hans Godhed og Kjerlighed overvælder mig bestandigt. Og naar mit Hoved er træt af alle disse uhyre Reflexioner, naar min Sjel er træt af alle Mskenes Misforstaaelser og Fornærmelser og Mishandlinger: da forunder han mig at kunne hvile i dette korte Indbegreb, at han er Kjerlighed, at Christus er død ogsaa for mig – og saa begynder jeg igjen paa mit Arbeide, og Gud er atter hos mig.

Det er Sandhed, at det er som var Xstd. menneskefjendsk, men det er, fordi Msket, det naturlige Msk. er dorsk og svagt, sandseligt, og Xstd. er det absolute. Det, det naturlige Msk. forstaaer ved Msk-Kjerlighed er hverken mere ell. mindre end dette: spar Dig selv og os. Naar et Msk. vil holde sig til Gud, angre sin Dvaskhed, saasnart den yttres sig, ikke indbildsk bilde sig ind, at Gud skal dannes om efter den, men lige det Modsatte: saa er Christd ogsaa Kjerlighed. Men den er rigtignok ikke dette usle Piank

som msklig Medlidenhed og Dumhed har gjort den til.

NB6:74

#

NB. NB.

Ja saaledes var det dog godt med hiin lille *Artikels* Udgivelse. Jeg begyndte med *Enten - Eller* - og *to opbyggelige Taler*; nu ender det med, efter hele det Opbyggeliges Udvikling - saa en lille æsthetisk Opsats. Det udtrykker: at det Opbyggelige, det Religieuse var Det, der skulde frem, og at nu er det Æsthetiske tilbagelagt, det svarer omvendt til hinanden^a, for at vise, at det ikke var en æsthetisk Forfatter, der i Aarenes Løb var bleven ældre, og paa Grund deraf var blevet religieus.

a eller det er som en omvendt Confrontation

Det er ikke egl. min Fortjeneste det er Styrelsens som har holdt mig i Tømmerne ved Hjælp af et uhyre Tungsinde og en bekymret Samvittighed.

Men der havde dog manglet Noget, hvis den lille *Artikel* ikke var kommet, Sandsebedraget havde dog været sat, som var det mig, der væsentlig havde forandret mig i Aarene, og saa er et meget vigtigt Point i den hele Produktivitet tabt.

Vistnok er jeg bleven ved denne Produktivitet opdraget, udviklet mere og mere religieust: men i afgjørende Forstand havde jeg faaet de Tryk, der havde vendt mig fra Verden, førend jeg begyndte paa *Enten - Eller*.^b

b Mit eneste Ønske var allerede, saa afgjort som muligt, den Gang: om muligt paa anden Maade at gjøre dog noget Godt til Vederlag for hvad jeg personlig havde forbrudt. At jeg er bleven mere og mere religieust udviklet, er just kjendeligt paa, at jeg nu tager Afskeed med det Æsthetiske, fordi jeg ikke veed hvor jeg skulde faae den Tid, jeg kunde vilde ell. turde udfylde med æsthetisk Frembringelse.

Mine Kræfter, det vil sige de legemlige ere i Aftagende, mit Helbred vakler frygteligt: jeg oplever dog nok neppe selv at udgive det egl. Afgjørende, som jeg har liggende færdig. (»en *Cyclus Afhandlinger*; » *Sygdommen til Døden*«; » *Kommer hid alle I, som arbeide og ere besværede*«; » *salig den, som ikke forarges*«.). Det er min Dom, at her er mig forundt at fremstille Xstd. endnu engang og saaledes, at derpaa en heel Udvikling kan begrundes. Det om Samtidighedens Situation; at Xsti Liv er uendelig vigtigere end Følgen; Ukjendeligheden ell. Incognitoet i Forholdet til Gud-Msket; den ligefremme Meddelelses Umulighed o: s: v.; alle *Afhandlingerne* indeholder i mine Tanker en saadan Rigdom af Ideefylde, at jeg atter, o atter og atter ikke noksom kan prise Gud, som har forundt mig saa uendelig meget mere end jeg havde ventet. Og jeg er derhos forvissat om, at det vil tjene til Xstd^s Inderliggjørelse, o, thi man har dog taget den forfængelig, gjort den for mild, saa man har

glemt hvad Naade er; thi jo mere Strenghed, jo mere viser Naaden sig at være Naade, og ikke saadan msklig Medlidenhed.

Saa blot eet Ønske for denne min Stræben, hvis jeg skilles fra den. Jeg lever i den Tro, at Gud vil lægge Styrelsens Eftertryk paa en msklig forstaaet høist Ulykkeligs Liv, der dog ved Guds Hjælp har følt sig ubeskrivelig salig – men mit Ønske er, at nu R. Nielsen maatte være til at stole paa. Den samme Sag, der har kostet mig mit Helbred og saa uhyre Anstrengelse, den samme Sag, der, saa længe jeg lever, blot vil volde mig Forhaanelser og Krænkelser fordi jeg paa mange Maader er en Gjenstand for Misundelse, den samme Sag er, saasnart jeg er død, en seierrig Sag: blot han saa ikke giver altfor meget Kjøb.

Saa vender jeg mig til den anden Side, glemmende alle disse mange, mange Tanker, kun betænkende mine Synder og fortrøstende mig til Jesu Xsti Forsoning.

NB6:75

#

Sæt nu Dødens Tanke til hiin lille *Artikels* Udgivelse! Dersom jeg var død uden den: ja, at udgive mine efterladte Papirer, det kunde Enhver, og i ethvert Fald var jo R. Nielsen der. Men hiint Sandsebedrag, at jeg først er blevet religiøs eftersom jeg blev ældre, og maaskee paa Grund af Tilfældigheder, var dog blevet muligt. Nu derimod staae de dialektiske Standsninger saa tydelige: *Enten – Eller og to opbyggelige Taler; afsluttende Efterskrift; 2 Aars opbyggelige Skrifter* og saa en lille *æsthetisk Afhandling*.

NB6:76

#

Forholdet til R. Nielsen har under denne Sag ængstet mig meget i Frygt og Bæven. Jeg havde givet R. N. en ligefremmere Meddelelse. Men paa den anden Side, hvorvidt R. N. virkelig havde forstaaet mig, hvorvidt han var istand til at vove Noget for det Sande, er mig ingenlunde ganske klart. Her var Leiligheden til at prøve, og jeg meente at skylde Sagen det, og ham og mig selv. Heldigviis opholdt han sig paa Landet. Han har bestandigt paastaaet, at han havde forstaaet dette med at det Æsthetiske brugtes som et Lokke Middel og et Incognito. Han har ogsaa paastaaet, at forstaae, at det altid kommer an paa ganske at blive nærværende. Men om det var ganske saa, har han egl. aldrig forsøgt. Han havde neppe forstaaet Betydningen af *Enten – Eller og to opbyggelige Taler*. Først længere efter, især da jeg saa udelukkende blev religiøs Forfatter, og da jeg saa drog ham til mig: forstod han det. Ja, godt, det vil sige han forstod det ikke i Reduplikationen, han forstod det i ligefrem Meddelelse, at jeg forklarede ham, at det er gjort saaledes. Det maatte nu sees, det maatte henstilles ganske til ham, hvorledes han vilde bedømme en saadan tilsyneladende pludselig æsthetisk *Artikel* om

en Skuespillerinde. Fremdeles Artiklen indeholdt en lille Hentydning til Martensen. Hvis R. Nielsen paa nogen Maade vilde undgaae ikke at have Dom tilfælles med de Vedkommende, maatte dette overlades til ham. Kort han maatte et Øieblik staae ubetinget alene, at jeg kunde see, hvor vi vare. Det er noget ganske Andet, at tale bagefter om denne Reduplikation, altsaa i ligefrem Form, end selv at skulde dømmе i Øieblikket.

O, det er dog meget anstrengende at tjene Sandheden i Selvfornegtelse. Jeg havde nu paa mange Maader sikkert mig et Indtryk hos Mange af mig selv som opbyggelig Forfatter – og saa maaskee at forstyrre sig selv det. Det var mig ogsaa kjert, at R. N. dog havde forstaaet mig saa meget, som han havde: og saa at maatte slippe alt Dette.

Ja, det er meget anstrengende saaledes at tjene Sandheden, bestandigt at maatte udsætte sig for Misforstaaelse – at man om muligt kan holde Mskene vaagne, at det Religieuse ikke igjen bliver en dvask Vane. Og det maatte være saaledes med R. N., jeg maatte i Frygt og Bæven lade Gud dømmе ham og mig imellem, at det ikke er mig han for meget knytter sig til, men at han holder sig til Gud. Dog for mig er det svært, saadan msklig talt at arbeide mig selv imod, just for at tjene Sandheden.

Godt at jeg har gjort det. Det har udviklet mig grumme meget. Som det som oftest gaaer, gaaer det vel ogsaa her. Summa summarum af Virkeligheden bliver en Ubetydelighed – men jeg er atter af Gud opdraget og dannet ved Muligheden. Det er mangan Gang næsten afsindigt, dette Misforhold: hvad den tilsvarende Virkelighed er, og saa Muligheden, som jeg opdrages ved.

Og nu kommer Touren til en ligefrem Meddelelse og Opfattelse af min Forfatter-Virksomhed. Hvad jeg saa har at sige om det Æsthetiske og mig som religieus Forfatter, der har brugt det, var dog ell. blevet til en vis Grad en Forsikkring: hiin lille *Artikel* er et ganske anderledes Argument til Vitterlighed og Confrontation.

Saaledes er jeg, i en Forstand et stakkels Barn, i en anden Forstand et stakkels syndigt Msk – men som Gud opdrager. Og derfor kan jeg aldrig noksom takke Gud for alt det ubeskrivelig Gode han gjør for mig.

O, R. N. drømmer neppe om, hvorledes han ved denne Leilighed har beskæftiget mig, og hvorfor? fordi han er kommet i Forhold til mit Guds-Forhold. Dette er det uendelig Afgjørende. Saaledes er jeg stærk og svag. Der lever egl. ikke noget Msk, som jeg ligefrem ikke vovede at tage det op med, stolende paa, at være ham overlegen – og ethvert Msk, hvo han saa end var, dersom han kommer i Berøring med mit Guds-Forhold, saa bliver han mig en uhyre Gjenstand.

#

Det var et strengt Pust – men hvad har jeg ikke lært!

NB6:78

#

R. N. synes dog slet ikke at kunne tage Indtrykket af et Nærværende-Dialektisk, uden ligefrem Meddelelse. Hiin lille *Artikel*, som han dog har læst, synes ganske at være undgaaet hans Opmærksomhed, end sige, at han skulde combinere o: s: v: Altsaa i denne Henseende Misforstaaelse; væsentlig Dialektiker bliver han maaskee aldrig. Og saa videre, ak! religieuse Forudsætninger synes han at have meget lidt af maaskee slet ingen. At han kan blive saa pirret! Han kunde misforstaae hiin Billet, og min hele Attitude: ih, Gud bevares, langt fra mig være at miskjende det, det er tværtimod mit Ansvar. Men dersom han har misforstaaet hiin Brev saaledes (næsten som en Yttring af en Slags Galskab, ell. Lune og lige saa hiin *Artikel*) – og dersom han i Sandhed har havt den Forestilling om mig han har yttret, en Forestilling der i mine Tanker var meget for høi; – og dersom han havde religieuse Forudsætninger, saa var han blevet veemodig, ikke saaret, ikke stødt, men veemodig paa mine Vegne. Han derimod hvad gjør han? Han skriver et Brev omtrent i den Toneart som en Strid mell. to Mænd, af hvilken den Ene siger: jeg er altid lige saa god som han, lige saa stikken og prikken paa det. Nei saaledes taler Ingen, der har religieuse Forudsætninger i Forhold til det dog Forfærdelige, naar man nu engang har opfattet det saaledes: at see en mægtig Aand blive sig selv utro.

Vi faae nu at see. Sagen er det er mig, der skal opdrages, og dertil bruges et saadant Msk, som er draget ind i mit Guds-Forhold. Jeg anbringer det explorerende Stød i uhyre Frygt og Bæven, jeg vilde i en vis Forstand helst være fri. Saae Vedkommende denne Frygt og Bæven: ja saa vilde Stødet intet Stød blive. I hans Øine er det lige det Modsatte – det er just Stødet. Men at det i mig er Frygt og Bæven er Guds Opdragelse.

#

NB6:79

#

See, det er ogsaa en af disse usalige Følger af at Christenheden er blevet bestaaende, at Sproget er blevet intetsigende, ell. omvendt-sigende. I Christend.^s første Dage, i Modsætning til Hedenskabet, der satte al sin Ære og Stolthed i Selvfølelse, kunde det være et sandt og betegnende Udtryk for Modsætningen at tale om at det Alt var af

Guds Naade. Men nu, i Christen[he]den, er det Udtryk: ved Guds Naades Hjælp, det er ikke mig der gjør det, det er Guds Naade – det er blevet en triviell Talemaade, som alle enes om at sige o: der er altsaa ingen Modsætning. Eller ogsaa bliver dette Udtryk forstaaet som en pretensionsfuld Fromhed, fordi dette hersens med Naaden er en Trivialitet men naar En lægger særdeles Vægt derpaa, saa maa han vilde ansees for særdeles From. Det Meningsløse ligger i at Angriberne tale det samme Sprog. Hedningene talte ingenlunde om at det var af Naade – i Modsætning dertil er Xstd^s Tale om Naade; Hedningene kaldte sig ingenlunde Xstne, i Modsætning dertil var de Christne o: s: v:.

#

NB6:80

#

Forskjellen mell. den ligefremme og den indirecte Meddelelse. Naar En vilde sige til en Anden, der paastod ganske at have forstaaet ham: ja det er nu godt nok, det glæder mig, og saaledes ville vi leve i Forstaaelse med hinanden, men jeg siger Dem det forud, der vil komme Øieblikke, hvor jeg baade for Deres egen og for min egen Skyld og for Sandhedens Skyld (at Sandheden ikke i den bestandige ligefremme Meddelelse bliver dvask, bliver et sig bredende Sandsebedrag) og i Frygt og Bæven for Gud (desto større jo mere jeg er kommet til at holde af Dem – men det maa saa være for at skaffe behørig Plads for Gud, at ikke to Msker forholde sig til hinanden uden at forholde sig til Gud hver især) – altsaa der vil komme Øieblikke, hvor jeg, (vel ikke af egen Drift men tilskyndet af noget Høiere) maa sætte Misforstaaelsens Vækkelse imellem os. Jeg vil selv i den Tid lide meest, men det maa saa være. Og der vil komme for Dem Øieblikke, hvor De fortryder bitterligt at have indladt Dem med mig. Naar en Lærer der tillige er Kunstner gjør det: saa forstaaer den Anden dette ypperligt, holder næsten endnu mere af Læreren end før. Han forstaaer det og hvorfor? fordi det er ligefrem Meddelelse, fordi han i Grunden holder sig ved Læreren. Men naar saa Øieblikket kommer, hvad saa? Ja, saa ifører naturligviis Læreren sig Bedraget, han anvender al sin Kunst paa at holde, han udtænker just den meest pirrende og saarende Maade – ell. er han jo en daarlig Kunstner. Og saa: ja, hvis saa hiin Anden ikke er lige saa sikker paa sig selv som Læreren, saa kan han ikke forstaae det, saa er det som glemmt alt Det, der blev forudsagt om, at det vilde gaae saaledes.

[a] en Lærer, der da tillige var Kunstner

Saaledes gaaer det med mig som det vilde gaae hiin Lærer, kun at jeg ikke kalder mig en Lærer, jeg er En, der selv opdrages – men af Gud. Og heri er jo intet Anmassende, Præsten siger jo hver Søndag, at ethvert Msk. opdrages af Gud – men Ulykken er, at Ingen

tænker Noget derved. Hvad Under saa, at de blive saa slet opdragne!

#

NB6:81

NB. NB.

Ja saaledes bliver det: saa en ligefrem Forklaring af mit Forfatterskab og hvad jeg vil in toto.

I Forhold til det afgjørende christelige kan man ikke bære Ansvarer i sin menneskelige Reflexions Mellembestemmelse.

Og som det jeg i det Hele har tenderet til er til: det Eenfoldiges Restitution saa er dette et væsentligt medhenhørende, at saa den, der bringer det dertil ikke selv igjen benytter det Maieutiskes Kunster; dette er endog i en vis Forstand en Modsigelse.

Dette gjælder om hvad man in toto vil, at det staaer ligefremt og tydeligt; noget Andet er det, hvad ikke er til at undgaae for Den, der nu engang har Reflexions-Overlegenheden, at man i det Enkelte kan bruge den, men inden for den ligefremme Vitterlighed af hvad man in toto vil. Det er ogsaa i Forhold til det Christelige farligt, at holde det in suspenso, om man da ikke selv afgjort føler sig bunden ved det christelige: hvor meget man end tjente Christendommens Sag, det er en uchristelig Maade at gjøre det paa, om end til en Tid brugelig og relativ berettiget just fordi Christenheden er blevet Hedenskab.

Det at holde det tvivlsomt hvad man selv vil in toto det er det egl. Majeutiske. Men det er ogsaa det Dæmoniske, thi det er dog at gjøre et Menneske til Mellembestemmelsen mellem Gud og andre Mennesker.

For at forhindre dette Majeutiske er den ligefremme Meddelelse, en Vidnen een Gang for alle det Afgjørende. Det Majeutiske er ikke at være gaadefuld i dette eller hiint Enkelte, men at være gaadefuld betræffende det Totale. Saaledes at være gaadefuld betræffende om man nu selv er en Christen eller ikke.

[a] Det Majeutiske skiuler egl. over at Gud er Den, som driver det Hele. Men paa den anden [Side] i Modsætning til at det i Christenheden, som alt Andet er blevet det, er blevet en Trivialitet med denne Vidnen, kunde det Majeutiske have sin Betydning.

Vanskeligheden kommer saa kun igjen, at det ikke seer ud som havde man et umiddelbart Forhold til Gud. Thi i saa Fald er et Reflexions Forhold noget langt ydmygere.

Dog alt Dette, at jeg ret er kommet ind derpaa, skylder jeg hiin lille *Artikels* Udgivelse. Uden den var jeg hverken kommet til at blive mig selv saa tydelig i Forandringen der skal gøres, ikke heller havde jeg kunde sætte den saa afgjørende frem. Havde jeg gjort et saadant Skridt tidligere var det dog for meget blevet i Continuitet med et Foregaaende og hverken det ene ell. det Andet.

#

NB6:82

#

Mynster har paa disse to Maader nedspændt Xstd. 1) Han har gjort den om fra at være gudd. Medlidenhed og »Sandheden« til msklig Medlidenhed, den milde og venlig og kjerlige Trøst for Lidende, som vi alle kunne behøve, da vi dog alle lide meget, og selv den Lykkeligste ikke kan vide, naar han skal lide. 2) Ved at gjøre Forkynderens Forhold reent msklige: at den Dygtigste skal være den Fornemste have meest Ære og Anseelse – istedetfor det Christelige er: den sande Ordets Tjener maa lide og i samme Grad mere som han er sandere.

NB6:83

#

Der behøvedes i Xstheden virkelig i høi Grad igjen en ugift Person til at tage Xstd. op igjen, ikke som er der noget at indvende mod Ægteskabet, men det har dog ogsaa faaet altfor meget Overhaand. Det er tilsidst blev[et] det sande og høieste Alvor at gifte sig. Men saaledes er det ikke christeligt. Du har Lov dertil Xstd. velsigner det; men aldrig glemmer den Pladsen for de mere afgjørende religieuse Existentser. Ellers maatte man jo consequent indvende det mod Paulus, at han ikke var gift.

Overhovedet var det godt, at faae det rigtigt mønstret ud med denne Prædikeforedragets Exception: det gjaldt til hine Tider, i hine Forhold o: s: v:.

NB6:84

#

I den Henseende er jeg dog oeconomisk: al den Mishandling jeg lider i Øieblikket – det er en Spareskilling som vil komme mig til Gode i min Død. Som fattig Folk der ell. Intet have Raad til at lægge op, dog lægge lidt op til Begravelsen: saaledes er det, hvad jeg lægger op til Begravelsen.

NB6:85

#

Det er som et Motto paa hele den moderne Maade at forkynde Xstd. det Ord af Thales: man skal sige det Sandsynlige, men fortie det Umulige.

[a] man har nemlig lagt hele Xstd. ud i det Sandsynlige – og fortiet Xstd.

Plutarch *de 7 Vises Gjestebudc.* 17.

#

NB6:86

#

Det hele Begreb af en Præst i Betydning af en Taler er da eo ipso Xstd^s Afskaffelse. Saa skjuler man da dette i endnu dybere Forvirring, naar man har travlt med at udvikle at Præsten skal være eenfoldig – i sit Udtryk, ikke bruge mange kunstige Ord. Skidt paa det, det beroer desuden paa tilfældige Omstændigheder. Nei Sagen [er] Præsten skal ikke være en Taler, ell. Xstds Forkynder skal ikke være en Orator, men en i det han forkynder Existerende.

Men det nu brugelige Begreb af en Præst demoraliserer ligefrem Menigheden. Der sidder man i en hyggelig Kirke, omgivet af Pragt og Herlighed (ja som i et Theater) – og saa træder der en Mand frem, en Kunstner (thi lad os ikke bedrage, han siger jo rigtignok han er eenfoldig, men dette vil sige, han har perfectioneret sig i den Kunst – thi det sande Eenfoldige er, at Ens Liv udtrykker hvad man forkynder.), en Mand klædt i bløde Klæder, i Besiddelse af alle Livets Begunstigelser – og han udtaler det Høieste, om at ville offere Alt. O, det seer ganske anderledes smilende ud, end for Alvor at miste blot den mindste Smule. O, forfærdelige Forførelse, hvilket Raffinement at have Alt – og saa kunstnerisk at gjøre alt dette.

See derfor kan Mskene ikke kjende det igjen. Tag Paulus da han stod i Lænker – hvor Mange vare De, som saae den Ophøiede i ham, nei de Fleste, uendelig de Fleste saae en Sværmer, som de höchstens havde lidt Medynk med. Men naar Biskop Mynster i Slotskirken, hvor Alt aander Tryghed og Fred, og hvor Alt er Pragt og Herlighed – naar han der, mægtig som han er i personlig Skikkelse, træder et Skridt tilbage i Prædikestolen, udfolder hele sin personlige Høide, stor som han er qua Kunstner – naar han saaledes beskriver dette, : saa forstaae vi det Alle – vi ere næsten ikke langt fra at forvexle Biskop Mynster med en saadan – Apostel. O, det er uhyre demoraliserende.

Og dog holder jeg saa meget af Biskop Mynster, og ikke fordi Mindet om min Fader knytter mig til ham. Nei, M. udtrykker det reent Msklige saa mesterligt,

som jeg aldrig har seet det. Derimod er han vistnok saa fremmed for det afgjørende Xstlige, at han, hvis han skulde sige sin Mening derom, maatte sige: det er det Dæmoniske.

NB6:87

#

NB. NB.

Forunderligt, forunderligt med hiin lille *Artikel* – at jeg saa nær var gaaet hen og havde glemt mig selv. Nu saa anstrenget som jeg var, kan man ogsaa et Øieblik glemme den dialektiske Oversigt over et saa uhyre Anlæg som mit Forfatterskab. Derfor hjalp Styrelsen mig.

Og nu staaer det Hele saa dialektisk rigtigt: *Enten – Eller og to opbyggelige Taler^a – afsluttende Efterskrift – 2 Aar igjennem kun opbyggelige Taler og saa en lille Artikel* om en Skuespillerinde. Det Sandsebedrag med, at jeg tilfældigviis var blevet ældre og derfor afgjørende religiøs Forfatter er gjort umuligt. Var jeg død forinden, saa var de to Aars Virksomhed gjort tvetydig, og det Hele vaklende. –

a Anm Og disse to Taler kom ganske rigtigt heller ikke samtidigt med *Enten – Eller*, men nogle Maaneder efter – aldeles ligesom den lille Artikel nu.

Dog det forstaaer sig, min Bekymring er i en vis Forstand overflødig, naar jeg tænker paa den Virkelighedens Verden, hvori jeg lever – thi sandeligen Dialektikere har jeg ikke fundet mange af.

NB6:88

#

O, nu forstaaer jeg det! Derfor var Socrates^s Dæmon altid blot fraraadende, fordi Socrates^s Guds-Forhold var et dialektisk. Det umidd. Guds-Forhold er et positiv; men det dialektiske Forhold begynder i en vis Forstand med Intet, og først i andet Løb kommer Gud. Naar jeg ingen Umidd. har, saa maa jeg bestandigt gjøre det første Skridt selv. Gud siger mig ikke umidd. hvad jeg skal gjøre; jeg gjør det, jeg efter bedste Overlæg anseer for det Rigtigste, og henstiller det nu til Gud, ydmygende mig og min Beslutning, min Plan, min Handling under Gud.

NB6:89

#

Langt fra mig være at paastaae, at jeg skulde være en udmærket Xsten – blandt virkelige Xstne; men i Forhold til Xstheden har jeg dog det forud, at jeg veed hvorom Talen er. Man maa antage, at de Fleste aldrig have faaet noget Indtryk af hvad Xstd. er, derfor have de end ikke mærket Forargelsens Mulighed. Jeg har egl. ingen Fortjeneste heraf, thi det er egl. min Faders Opdragelse.

Der maa nogle eenlige Msker til igjen. Det kan være meget rigtigt af Luther at gifte sig; men havde han været gift, han var aldrig blevet Luther. Især maae der eenlige Msker til i disse Tider, fordi det Onde, hvorimod der skal kæmpes stikker i »Mængden« og i Klogskaben og i Msk-Frygt. Nu lader det sig vel tænke, at en Hustru endda kunde forsone sig med den Tanke, at hendes Mand vilde vove at offre sig i Kamp med en stor Magt fE en Konge ell: en Keiser, warum? fordi det tiltaler hendes Phantasie. Men dette at udsætte sig for Mskenes Vrøvl, at udlees af dem at forhaanes, det er Noget en Qvinde ifølge sit Væsen gyser for. Hun vilde maaskee have Mod til at tænke ham halshugget af Regjeringen – men mishandlet af Pøbelen, udleet og forhaanet af Mængden – nei, nei, det kan hun ikke taale. Her vil en Qvinde bede og bønfalde Manden for Guds i Himlens Skyld da ikke at udsætte sig derfor; hun vil med Taarer forsikkre, at hun ikke kan taale, at see ham saaledes mishandlet, hun vil bede for deres Børns Skyld, at de ikke skulle lide den Marter, at deres Fader behandlede saaledes, og at være Børn af en saadan Fader.

Og hvor har dette Onde sit Tilhold uden i Dag-Pressen. Og næsten alle Journalister ere eenlige Msker – og saa seer man ikke Nødvendigheden af eenlige Msker til at tjene det Gode.

NB6:90

#

Alt dette om Forargelsens Mulighed, kort Det der gjør Xstd. saa gudd. streng som den er, det kommer saa igjen paa et andet Sted i Læren om Synden, det bliver et Respekt-Udtryk for den ængstede Samvittigheds Kamp, hvad den har at betyde, thi kun den kan bringe et Msk. gennem alle disse Forfærdelser (Forargelsens Mulighed) til Frelseren.

NB6:91

#

Den bestaaende Xsthed, forsaavidt den har nogen Guds-Frygt, er egl. Jødedom. Naar man seer lidt nærmere efter, skal man see, at saadanne Christne have faaet alt Det op igjen, om at man skal have det godt paa Jorden – hvilket er Guds Velsignelse over En – at man samler mange Penge, har Held med sine Foretagender o: s: v:.

Det har saaledes bestemt beskæftiget Peter meget at faae en Livs-Arving; thi tilsidst er han vel blevet saa jødisk, at han troer, at Guds Velsignelse ikke er over et eenligt Msk.

[a] I den bestaaende Xsthed er man snart kommet til den, christelig, latterlige Yderlighed: at Ægteskabet er som saadan Hellighed, aldeles i samme Forstand som i Middelalderen den eenlige Stand ansaaes derfor. Derpaa kjender man det jødiske Element.

Overhovedet var det godt fra denne Kant igjen engang at faae Fingre i Ægteskabet. Ordentligviis er der kun lidt Religiositet i Xstheden i Forhold til Ægteskabet, men den der er er specifik Jødedom, dette om at det skal gaae En godt paa Jorden, dette Jordliv som

ligefrem commensurabel for Guds Velsignelse – saa
Uheld o: D. er Guds Straf.

Denne Art Xstd. lader saa Xstus een Gang for alle
have gjort Sagen klar – paa ham troer man – og saa
indretter man sit Liv i den jødiske Fromheds
Charakteer.

#

NB6:92

#

Der er dog en heel Side af Livet, det man egl. kalder
det Daglige Smaatterie, om jeg skal gaae derhen ell.
derhen, tage en tyk Frakke ell. en tynd Frakke paa o:
s: v:, om hvilke det gjælder at de meget vanskelig
kunne blive commensurable for Guds-Forholdet. Det
vil Gud egl. hell. ikke have. Derfor har han skabt Mand
og Qvinde – og han siger: gift Dig: Slig[t] egner sig
bedst til at det ene Msk. hjælper det Andet. Det er
som med en Faders Forhold til Barnet, han siger:
saadan gaae hele Dagen og lege med Dig kan jeg
virkelig ikke, dertil skaffer Du Dig en Legekamerat.
Det er et meget farligt Forhold naar Faderen tillige
skal være Barnets Legekamerat, naar Barnet slet
ingen anden Omgang skal have end med Faderen. Og
saaledes ogsaa med Guds-Forholdet. Men i Forhold til
et syg Barn gjør Faderen det dog. Og naar der er et
Msk, som blev saa ulykkelig at han maatte give Afkald
paa Ægteskabets Lykke, langt fra forstaaende dette
som var han noget Stort, lige omvendt maaskee
overvurderende Ægteskabet og desto dybere lidende
sin Ulykke: saa paatager Gud sig ogsaa at hjælpe ham
i Livets Smaating, og for et saadant Msk. kan saa
mange Ubetydeligheder paa en rørende Maade blive
commensurable for Guds-Forholdet.

#

NB6:93

NB NB.

Man har bestandigt meent, at Reflexionen maatte
ødelægge Xstd. og var dennes naturlige Fjende. Jeg
haaber nu nok, at det med Guds Hjælp skal vise sig, at
den gudfrygtige Reflexion kan binde Knuder igjen,
hvilke en overfladisk Reflexion saalænge har pillet
ved. Bibelen[s] guddommelige Autoritet og Alt hvad
dertil hører har man faaet afskaffet, det seer ud som
ventedes der blot paa den sidste Afdeling af
Reflexionen for at gjøre det Hele færdig. Men see,

Reflexionen kommer til at gjøre omvendt Tieneste, til at sætte Springfjederne igjen paa det Christelige og saa at det kan holde – mod Reflexionen. Christendommen bliver naturligviis aldeles uforandret den samme, ikke et Lota er forandret. Men Kampen bliver en anden; hidtil har den været mellem Reflexionen og den umiddelbar eenfoldige Christendom, nu bliver den mellem Reflexionen og den i Reflexionen væbnede Eenfoldighed.

Dette troer jeg der er Mening i. Opgaven er ikke at begribe Christend. men at begribe at man ikke kan begribe den. Dette er Troens hellige Sag, og Reflexionen derfor helliget ved at bruges saaledes.

O, jo mere jeg tænker hvad der dog forundes mig, desto mere Trang til en Evighed for at takke Gud.

NB6:94

#

Ganske simpelt historisk betragtet (altsaa ikke som Troens Gjenstand) er dette maaskee det Punkt hvor Christi Heterogenitet fra ethvert Msk. viser sig stærkest: det at Folket han tilhørte gik under. Ellers er dog Forholdet dette at selv den eminenteste i et Folk, om han saa er død som Martyr saa tilegner Folket sig ham. Men dette er vistnok aldrig faldet Jøderne ind med Xstus. Altsaa Folket gik under: dette er Udtrykket for at Xstus var den Enkelte der er mere end hele Generationen. Og Folket gik ikke under og forsvandt saa af Historien – nei det bliver staaende i Undergangs-Situation, udtrykkende Undergangen: dette er (ad modum militair Honeur) gudd. Honeur for Xstus i Historien. Alle Følgerne af hans Liv ere dialektisk ikke nær saa mærkelige som denne Følge. Det Forunderlige, Gribende i, at Forsynet maa vaage over bestandigt at holde eet Folk paa samme Punkt: Undergangens, og det Aarhundrede efter Aarhundrede, som i et evigt Omqvæd gjentagende Respekt-Udtrykket for Xstus.

NB6:95

#

Det Stygge ved den Mishandling jeg lider er egl, at Folk i deres stille Sind tænker som saa: aa, han har Kræfter nok til at kunne udholde Alt. Altsaa saa lumpent vil man have det: man vil have Lov til at tillade sig enhver Raahed mod mig, nydende den Purring at jeg er den Fortrinlige – og saa vil man regne paa, at jeg har Kræfter nok til at kunne holde ud – ret som var der Eet jeg slet ikke havde: Msk-Rettigheder; ret som var der Eet, som Ingen skulde gjøre: lære Noget af mig.

NB6:96

#

Mit Martyrium er Reflexions-Martyriet, ell. Martyriet

som dette kan vise sig i Verden efter at Reflexionen er
traadt i den umidd. Lidenskabs Sted. Piinagtigheden
ligger just i at være forladt af al Pathos: det er
Commerce, Ingenting. Og saa er det dog vist, der er
intet Martyrium Mskene mere gyse for.

#